

Monika Reiterová

Finančná gramotnosť

Príručka pre učiteľov

pre **2** • stupeň základných škôl

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat' mechanicky, elektronicky, fotokopírovaním alebo iným spôsobom rozširovania bez predchádzajúceho súhlasu majiteľov autorských práv.

© Vydavateľstvo Príroda, s. r. o., Bratislava 2015

Copyright © PaedDr. Monika Reiterová 2015

Prvé vydanie

Vydalo Vydavateľstvo Príroda, s. r. o., Bratislava v roku 2015

Text redakčne upravila Mgr. Jana Šurková

Zodpovedná redaktorka PhDr. Alena Hošková

Číslo publikácie 9420

ISBN 978-80-07-02340-6

Táto publikácia je bezplatným doplnkom publikácie Finančná gramotnosť pre druhý stupeň základných škôl, ktorú kúpite vo všetkých dobrých kníhkupectvách v celej Slovenskej republike alebo si ju môžete objednať na adrese:

Vydavateľstvo Príroda, s. r. o., Kocel'ova 17, 821 08 Bratislava 2

Tel./fax: 02/55 42 51

e-mail: obchod@priroda.sk

www.priroda.sk

PaedDr. MONIKA REITEROVÁ

Finančná gramotnosť

pre druhý stupeň
základných škôl

Príručka pre učiteľov

Obsah

Úvod.....	4
1. ČLOVEK VO SFÉRE PEŇAZÍ	7
2. FINANČNÁ ZODPOVEDNOSŤ A PRIJÍMANIE ROZHODNUTÍ	12
3. ZABEZPEČENIE PEŇAZÍ PRE USPOKOJOVANIE ŽIVOTNÝCH POTRIEB – PRÍJEM A PRÁCA	25
4. PLÁNOVANIE A HOSPODÁRENIE S PENIAZMI	29
5. ÚVER A DLH.....	54
6. SPORENIE A INVESTOVANIE	65
7. RIADENIE RIZIKA A POISTENIE.....	75
Použitá literatúra	80

Úvod

Milý čitateľ. Práve ste otvorili príručku pre učiteľov k pracovnému zošitu Finančná gramotnosť pre druhý stupeň základných škôl. Táto príručka nie je určená len pre učiteľov, ale i rodičov a všetkých, ktorí majú o ňu záujem. Ak ste očakávali, že úlohy v pracovnom zošite budú rozvíjať najmä matematickú gramotnosť, pretože finančná gramotnosť sa často s matematickou zamieňa, budete sklamaní. Úlohy v pracovnom zošite v plnom rozsahu napĺňajú očakávania uvedené pre úroveň 2 (teda 2. stupeň ZŠ) v aktualizovanom Národnom štandarde finančnej gramotnosti verzia 1.1 (ďalej NŠFG).

Úlohy majú rozmanitý charakter. Sú medzi nimi aj také, na ktoré je potrebné hľadať odpoveď v diskusii. Ide o riadenú diskusiu, v ktorej žiaci svoje tvrdenia podkladajú aj argumentmi. V mnohých diskusiách však pôjde o vyslovenie svojho názoru a postupné formovanie odpovede počas diskusie.

Zaradili sme aj úlohy, ktoré by mali žiaci riešiť v súčinnosti s rodičmi. Tu by som chcela upozorniť, že by bolo vhodné na túto skutočnosť rodičov vopred upozorniť. Vyhnete sa tak prípadným podozreniam z vyzvedania ich rodinnej situácie. Je možné, že niektorí rodičia budú spoluprácu odmietať. To neprekáža. Nepredpokladám, že to budú všetci rodičia. Žiaci budú mať tak šancu vypočuť si aj názor ostatných žiakov.

Zopár úloh si vyžaduje prístup na internet alebo vychádzku do terénu.

Jednotlivé úlohy sú označené piktogramami, ktorých význam je uvedený v úvode pracovného zošita.

Text pracovného zošita je koncipovaný ako súhrn rôznych činností, ktorý je tematicky rozdelený do siedmich kapitol (v súlade s NŠFG). Kapitoly sú z obsahového hľadiska navzájom relatívne samostatné, hoci ako celok napĺňajú istú logickú líniu. To učiteľovi umožňuje meniť ich poradie. Rovnako je možné vyberať medzi úlohami v rámci každej kapitoly podľa predstáv učiteľa, časových možností a obťažnosti úloh (jednotlivé úlohy majú rôznu obťažnosť).

Vo väčšine úloh je vytvorený priestor, kam žiak môže zapisovať svoje odpovede, výsledky, informácie získané pri riešení danej úlohy. V podstate

tak žiakom odpadá potreba mať oddelene zošit na poznámky a vidia zadanie i výsledky činnosti sústredené na jednom mieste.

Základným textom je pracovný zošit určený žiakom. Príručka pre učiteľov zodpovedá tomuto pracovnému zošitu, pričom sú v nej uvedené riešenia niektorých úloh, návody na riešenie vybraných úloh, prípadne ďalšie informácie z oblasti danej témy určené pre učiteľa (písané kurzívou). Nevyžadujem, aby tieto informácie boli sprostredkované žiakom.

V príručke pre učiteľov je pri úlohách naznačená nadväznosť na učebný predmet (viď piktogramy). Úlohy sú koncipované tak, aby umožňovali ako sociálny, tak i osobnostný rozvoj žiakov, majú prepojenie na prierezové témy.

SJL	slovenský jazyk a literatúra	MAT	matematika
OBN	občianska náuka	INF	informatika
ETV	etická výchova	GEO	geografia
FYZ	fyzika	TCH	technika
VYV	výtvarná výchova	DEJ	dejepis
TSV	telesná a športová výchova		

Verím, že pracovný zošit i príručka pre učiteľa bude obohatením vyučovacieho procesu. Želám vám veľa príjemných a poučných chvíľ pri riešení úloh.

Autorka

1. ČLOVEK VO SFÉRE PEŇAZÍ

Táto kapitola sa viaže k tematickému celku NŠFG **Človek vo sfére peňazí**. Prostredníctvom úloh je možné u žiakov rozvíjať nižšie uvedené kompetencie viažuce sa k tematickému celku, ktoré sú sformulované do očakávaní.

*Celková kompetencia: **Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybratie a stanovenie životných priorit a východísk zabezpečenia životných potrieb.***

Čiastková kompetencia 1: Vyhodnotiť trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť vzťah medzi zachovávaním trvalých životných hodnôt a uspokojovaním životných potrieb.
- Vysvetliť na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb

Čiastková kompetencia 2: Pochopiť vzťah ľudská práca – peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť vzťah ľudská práca – peniaze.
- Demonštrovať na príkladoch rôzne pohľady na bohatstvo a chudobu (z pohľadu ľudskej práce a peňazí).

Čiastková kompetencia 3: Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností.

„Ak chcete zistiť, kto má aký charakter, pozorujte ho, keď stratí všetky peniaze.“

Simone Weil

Úvodný citát od Simone Weil tematicky súvisí s touto kapitolou. Môže byť témou diskusie alebo témou na slohovú prácu žiakov.

SJL

1.

Predpokladáme, že žiaci budú uvádzať podobné potreby len s malými odchýlkami. Je možné, že bude potrebné im pripomenúť aj tie potreby (životné), ktoré berú automaticky, ako samozrejmosť.

ETV

2.

V prvej časti úlohy pôjde pravdepodobne o viacero vecí, predmetov, žiak si môže vybrať jednu i viac.

ETV

Druhá časť úlohy môže byť pre mnohých žiakov úplne iný pohľad na problematiku.

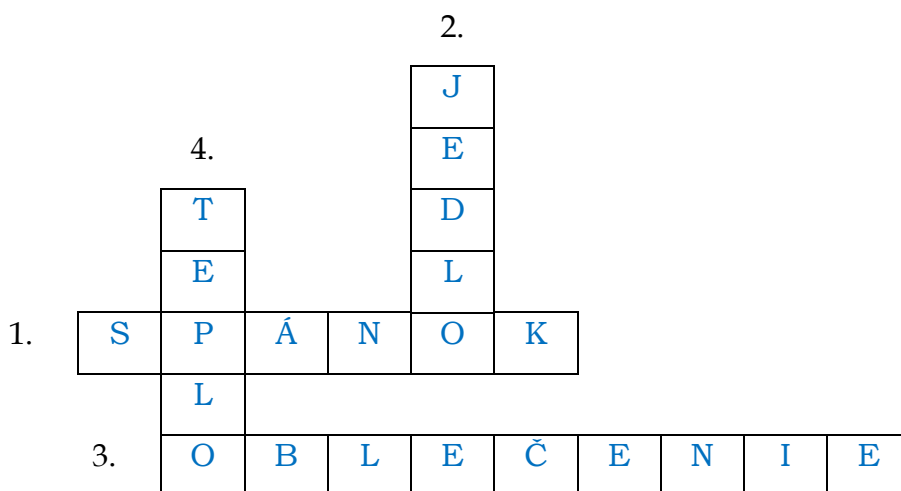
3.

Žiaci by mali porovnať životné podmienky daných období a na základe nich stanoviť potreby ľudí žijúcich v danom období.

DEJ

4.

SJL

Ako súhrnne nazývame pojmy, ktoré ste našli?

Životné potreby.

5.

Každý žiak bude mať iný hodnotový rebríček. Je možné, že sa na prvý pokus žiakom nepodarí ho zostaviť (budú sa im miešať hodnoty s potrebami).

ETV

6.

V diskusii pôjde o vyjadrenie názoru žiakov. Jednou z funkcií peňazí je zabezpečenie životných potrieb, ale životné potreby sa dajú zabezpečiť aj inak. Práve táto myšlienka môže ďalej rozviesť diskusiu. Žiaci by si mali uvedomiť priority pri miňaní peňazí.

OBN

7.

V úlohe ide o precvičenie zručnosti pri narábaní s peniazmi – so známou (eurá) i neznámou (napr. libry, doláre, ...) menou.

MAT

8.

Najskôr si žiaci musia uvedomiť, čo sú životné potreby. Potom môžu uvádzať príklady, ako nákup potravín, zaplatenie účtov za bývanie, zaplatenie cestovného do školy, obedov v školskej jedálni, nákup oblečenia,

OBN

V ekonomike plnia peniaze tri základné funkcie:

- *prostriedok výmeny (platidlo),*
- *zúčtovacia jednotka (meradlo cien),*
- *uchovávateľ hodnôt.*

9.

Na stavbe domu sa podieľa mnoho odborníkov, napr. projektant, stavebný dozor, kopáč, murár, tesár, pokrývač, klampiar, sklenár, obkladač, maliar, ...

OBN

Del'ba práce (či už v rodine, firme, obci, štáte, svete) prináša vyšší blahobyť a to z dvoch dôvodov:

TCH

- *Odlišné predpoklady – rôzni ľudia, firmy, štáty majú pre rôzne činnosti rôzne predpoklady dané geneticky, rodinnou alebo národnou tradíciou a prírodnými podmienkami (podnebie, nerastné bohatstvo a pod.).*
- *Vyššia produktivita – ak sa účastníci del'by práce (členovia rodiny, pracovníci firmy, firmy v obci, štáty vo svete) špecializujú len na niektoré činnosti, zvyčajne sú schopní tieto činnosti vykonávať efektívnejšie ako v prípade, že sa musia zaoberať i všetkými ostatnými činnosťami. Napr. ak sa v rámci stavebnej firmy remeselník zameria na inštaláciu nových okien, zvyčajne to znamená, že jeho zaškolenie trvá kratšie. Následne*

za určité obdobie nainštaluje viac okien, takže rýchlejšie získa vlastné praktické skúsenosti s rôznymi konkrétnymi situáciami a má väčšiu možnosť podrobnejšie sa zamýšľať nad tým, aké poradie rôznych úkonov vedie k najrýchlejšej inštalácii okna, ktoré nástroje používať, na ktoré detaily si dať pozor a pod.

Deľba práce však vedie aj k nežiaducim dôsledkom. Čím viac sa jej účastník zameria na „svoj“ odbor, tým menej je schopný robiť iné činnosti, napr. pri výpadku účastníka (človeka, firmy, štátu), ktorý zabezpečoval niektorú inú činnosť. Napríklad ak v rodine perie bielizeň výhradne len jeden člen rodiny a ten musí na istú dobu odcestovať, môžu mať ostatní s praním bielizeň problémy. Deľba práce teda často vedie k vzájomnej závislosti jej účastníkov. Pre jednotlivých pracovníkov má deľba práce nevýhodu aj v tom, že majú užšiu kvalifikáciu a v prípade straty zamestnania si ťažšie hľadajú nové pracovné miesto.

Deľba práce, najmä ak je naozaj dôkladná a hlboká, môže viesť k myšlienkovému otupeniu a núde. Preto najmä firmy niekedy robia rotáciu svojich pracovníkov medzi rôznymi činnosťami.

Deľba práce v rodinách a vo firmách je často daná výslovnou dohodou jej účastníkov. Oproti tomu deľba práce medzi firmami a medzi štátmi (medzi firmami v rôznych štátoch) obvykle vzniká bez výslovnej dohody – rôzne firmy jednoducho skúsia svoje šťastie v určitom odbore, a buď uspejú alebo neuspejú.

10.

Prvá časť úlohy zmapuje realitu. Žiak si môže dať úlohu skontrolovať (odobriť) rodičom ☺.

V druhej časti úlohy by si žiaci mali uvedomiť, že sú spoluzodpovední za prostredie, v ktorom žijú. Mali by sa spolupodieľať na jeho udržiavaní, zveľaďovaní.

11.

B	O	H	A	T	S	T	V	O

B1 C4 D3 A2 C3 E4 A1 D1 B4

A

C1

C	H	U	D	O	B	A

A3 C2 B3 D2 E1 D4 E3

TCH

ETV

GEO

V rámci diskusie by žiaci mali rozobrať, čo oni vnímajú ako bohatstvo a čo ako chudobu. Mali by sa zamerať nielen na materiálne bohatstvo, ale aj na duševné bohatstvo. Úloha môže slúžiť ako predpríprava na ďalšiu úlohu.

12.

Cieľom úlohy je poukázať na veľké rozdiely v rámci sveta, prípadne svetadielov. Zaujímavé by mohlo byť porovnanie najbohatšej krajiny Afriky a najchudobnejšej krajiny Európy. Dôraz by sa mal klásť na zdôvodnenie výberu kritéria, na základe ktorého skupina krajinu vybrala.

GEO

13.

Je viacero riešení. Môže si odkladať to, čo mu ostane, môže obmedziť alebo zrušiť nákup sladkostí.

OBN

MAT

14.

$$125 - 31 = 94 \text{ €}$$

Je potrebné to nakombinovať tak, aby sa zmestili do rozpočtu, teda za darčeky môžu minúť maximálne 94 €. Ideálne je, ak žiak zaradí aj vlastnoručne vyrobený darček.

MAT

Záleží na tom, koľko eur minú na darčeky: 94 – minútá suma za darčeky

2. FINANČNÁ ZODPOVEDNOSŤ A PRIJÍMANIE ROZHODNUTÍ

Táto kapitola sa viaže k tematickému celku NŠFG **Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí**. Prostredníctvom úloh je možné u žiakov rozvíjať nižšie uvedené kompetencie viažuce sa k tematickému celku, ktoré sú sformulované do očakávaní.

*Celková kompetencia: **Používanie spoľahlivých informácií a rozhodovacích procesov v osobných financiách.***

Čiastková kompetencia 1: Prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Uviesť príklady, ako byť finančne zodpovedným mladým človekom.
- Argumentovať na príkladoch úspešných jednotlivcov plánovanie vlastnej profesijnej cesty.

Čiastková kompetencia 2: Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Uviesť silné a slabé stránky internetových a tlačových zdrojov informácií o produktoch.
- Opísať základné typy bankových produktov.

Čiastková kompetencia 3: Posúdiť význam boja proti korupcii, ochrany proti praniu špinavých peňazí a ochrany finančných záujmov EÚ.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vymedziť korupciu ako porušenie zákona (trestný čin).
- Vysvetliť pojem pranie špinavých peňazí.
- Uviesť príklady podvodov súvisiacich so zneužívaním eurofondov.

Čiastková kompetencia 4: Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Zoradiť osobné finančné ciele podľa ich priority.

- Zhodnotiť dôsledky finančného rozhodnutia.
- Stanoviť si kroky na dosiahnutie krátkodobých finančných cieľov.

Čiastková kompetencia 5: Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť možnosti úniku dôležitých osobných informácií.
- Zhodnotiť dôsledky zneužitia osobných informácií.
- Vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzať konfliktom (finančná inštitúcia, klient).

Čiastková kompetencia 6: Stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane nároku na reklamáciu.
- Charakterizovať pojem finanční spotrebiteľia.
- Uviesť príklady klamlivých alebo zavádzajúcich obchodných praktík, ktoré zakazuje zákon o ochrane spotrebiteľov.
- Uviesť príklady falšovaných tovarov (fejkov).

„Peniaze sú iba nástrojom. Zavedú Vás tam, kam chcete, ale smer za Vás neurčia.“

Ayn Randová

Úvodný citát od Ayn Randovej tematicky súvisí s touto kapitolou. Môže byť témou diskusie alebo témou na slohovú prácu žiakov. Aj v živote sa človek musí rozhodovať a za svoje rozhodnutie niesť zodpovednosť.

1.

Každý operátor má v ponuke produkt, ktorý je vhodný aj pre žiakov druhého stupňa ZŠ. Pred zadaním úlohy – samotným porovnávaním – si musíte so žiakmi stanoviť, ktoré kritériá majú zisťovať (aby sa produkty vôbec dali porovnať).

Rozšírením úlohy môže byť modelová situácia, v ktorej zadáte požiadavky a žiaci Vám ponúknu najvhodnejšie riešenie.

SJL

INF

MAT

Pri výbere najvhodnejšieho produktu pre konkrétneho žiaka kladieme dôraz na argumentáciu, prečo si zvolil práve ten konkrétny produkt.

2.

Peter by sa mohol uchádzať o rôzne granty, prípadne by si mohol zobrať pôžičku.

Natália by mohla vložiť peniaze na termínovaný účet, prípadne by mohla viac riskovať a investovať na akciovom trhu.

Na tomto mieste by sa mohla žiakom predostrieť aj problematika duševného vlastníctva.

OBN

3.

Väčšina mladých ľudí má svoj vzor, človeka, ktorému by sa chcela v istom zmysle podobáť. Môže to byť spevák, futbalista, hokejista, ... Ťažisko je však v zdôvodnení, prečo je práve tento človek pre daného žiaka vzorom. V mnohých prípadoch to pravdepodobne bude popularita a peniaze. Mali by sme však poukázať aj na iné hodnoty v živote.

ETV

INF

4.

Diskusia by mala odpovedať na otázky: Čo Vás ovplyvňovalo pri voľbe povolania napr. v škôlke, čo teraz? Aké predpoklady by ste mali spĺňať, aby ste vybrané povolanie mohli vykonávať? Čo musíte urobiť preto, aby ste dosiahli svoj cieľ?

ETV

TCH

5.

Najskôr by ste mali žiakom vysvetliť alebo pripomenúť základné pravidlá brainstormingu. Zapisujte všetky nápady žiakov (malo by ich byť najmenej desať). Potom spoločne so žiakmi, alebo v skupinách roztriedte zapísané nápady na slabé a silné stránky internetových zdrojov informácií o finančných produktoch. Môže ísť napríklad o rýchle porovnanie produktov, neúplné informácie o produkte a pod.

INF

SJL

6.

Príbeh A

Ak máme k svojmu bežnému účtu zriadené aj elektronické bankovníctvo (najčastejšie internetbanking), môžeme svoje financie spravovať prostredníctvom počítača (teda aj platiť účty).

OBN

Žiaci druhého stupňa by už mohli mať istú predstavu o tom, čo je bežný účet. Necháme im priestor na vyjadrenie svojho názoru, svojej predstavy.

*Bežný účet je najrozšírenejší finančný produkt, slúži na správu peňazí. Umožňuje nám s nimi hospodáriť prostredníctvom niektorej banky. Na tomto účte máme uložené financie na bežné používanie. Môžeme naň dostávať príjmy alebo z neho uskutočňovať platby. Výhodou je bezhotovostné uskutočňovanie týchto operácií, čo nám šetrí čas i ďalšie náklady (peniaze). Na bežný účet môžeme vkladať alebo z neho vyberať i peniaze v hotovosti. Nie je vhodný na ukladanie financií s cieľom ich zhodnotenia, pretože ročná úroková sadzba je na ňom z dôvodu častého pohybu peňazí minimálna (alebo nulová). Naopak, peniaze nám z účtu odčerpávajú poplatky. Tie platíme za vedenie účtu, vyhotovenie výpisu z účtu, za prichádzajúce alebo odchádzajúce bezhotovostné platby, za hotovostné vklady alebo výbery a pod. vklady na bežných účtoch sú poistené. **Bežný účet zakladáme preto, aby sme mohli ľahšie a rýchlejšie ovládať svoje peniaze.** Podobne ako mnoho ďalších finančných produktov ho zakladáme v banke.*

Príbeh B

Na sporiacom účte je spravidla vyšší úrok, preto sa peniaze zhodnocujú rýchlejšie, prípadne sú tu iné výhodné podmienky.

Sporiaci účet je jeden z finančných produktov určený pre sporenie, zhodnocovanie finančných prostriedkov.

Sporiaci účet je finančný produkt slúžiaci k zvýšeniu hodnoty uložených peňazí. Peniaze na ňom môžu byť ľubovoľne dlho. Môžeme ich vyberať, ale nie je určený na uskutočňovanie bežných platieb.

Sporiaci účet zakladáme na postupné ukladanie peňazí, ale môžeme ho využiť aj na ich jednorazové uloženie. Vo svojej ponuke ho majú banky.

Podmienky založenia vedenia sporiaceho účtu sa v jednotlivých bankách líšia.

Niektoré banky vyžadujú splnenie nasledujúcich podmienok:

- *povinnosť založenia bežného účtu v danej banke,*
- *minimálna výška počiatočného vkladu,*
- *minimálny zostatok na sporiacom účte.*

Kritériá pre výber sporiaceho účtu:

- *prístup k peniazom (okamžitý alebo s výpovednou lehotou),*

- *výška ročnej úrokovej miery,*
- *poplatky spojené s vedením účtu,*
- *možnosť ovládania sporiaceho účtu napr. pomocou internetbankingu, blízkosť pobočky banky a pod.*

Príbeh C

Je potrebné myslieť na budúcnosť už teraz, je vhodnejšie sporiť dlhšiu dobu po menších čiastkach. Okrem toho stavebné sporenie je podporované štátom vo forme štátnej prémie.

Necháme priestor pre žiakov, aby mohli opísať svoju predstavu, čo je podľa nich stavebné sporenie, na čo môže slúžiť.

Stavebné sporenie je finančný produkt, ktorý umožňuje zákazníkovi určitú dobu sporiť svoje finančné prostriedky. Po uplynutí stanovenej doby má na svojom účte určitú sumu a má nárok na pridelenie úveru. Podľa svojej situácie sa môže rozhodnúť dvojakým spôsobom:

a) využije stavebné sporenie ako úspory financií, teda ako sporiaci produkt,

b) využije stavebné sporenie na získanie financií na bývanie – ako pôžičku.

Stavebné sporenie si zakladáme buď na ukladanie svojich financií alebo na získanie úveru na bývanie.

Stavebné sporenie je hlavným produktom v ponuke stavebných sporiteľní. Klientom je poskytovaná štátna podpora. Každý človek môže uzatvoriť ľubovoľný počet zmlúv o stavebnom sporení, ale len na jednu zmluvu môže získať štátnu podporu. Zákazníci platia poplatky, napr. za vedenie účtu, zmenu podmienok zmluvy.

Kritéria pre výber konkrétneho produktu sporenia:

- *úroková sadzba zostatku na účte,*
- *poplatky za založenie a vedenie zmluvy.*

Výhody tvorby úspor pomocou stavebného sporenia:

- *poskytovaná štátna podpora,*
- *bezpečný spôsob sporenia – vklady sú poistené,*
- *sumu na účte stavebného sporenia je po určitej dobe možné použiť na ľubovoľný účel.*

Nevýhody tvorby úspor pomocou stavebného sporenia:

- počas doby sporenia nie je možné bez postihu disponovať s peniazmi na účte,
- štátna podpora sa vzťahuje na obmedzenú výšku vkladov.

Príbeh D

Pravdepodobne nie. Pri schvaľovaní hypotekárneho úveru banka preveruje žiadateľa. Ak nemá pravidelný príjem v určitej výške, nemá čím založiť úver, nie je pre banku vhodný a úver mu neschváli.

V súčasnosti si väčšina mladých ľudí zaobstaráva vlastné bývanie pomocou hypotekárneho úveru. Tieto majú spravidla výhodnejšie úrokové sadzby. Nutnosťou je ručenie nehnuteľnosťou.

Ďalšie finančné produkty banky sú napr. termínovaný vklad, vkladné knižky, fondy, akcie, dlhopisy, podielové listy, spotrebiteľské úvery, kreditné karty.

Hypotekárny úver využívame najmä vtedy, ak chceme financovať nadobudnutie (kúpu) nehnuteľnosti. Väčšina z nás nemá finančné prostriedky na kúpu bytu alebo domu. Z tohto dôvodu sa mnoho nákupov nehnuteľností uskutočňuje prostredníctvom hypoték, ktoré majú pre zákazníkov výhodné úrokové sadzby.

Hypotekárny úver je dlhodobý úver zabezpečený nehnuteľnosťou dlžníka (domom, bytom a pod.). Ako zábezpeka môže byť aj nehnuteľnosť, ktorú kupujeme. Ak prestaneme dlh splácať, banka má právo nám založenú nehnuteľnosť odobrať a získať nesplatený dlh jej predajom.

Hypotekárny úver môže žiadať každý občan Slovenskej republiky. K žiadosti musí dokladovať najmä dostatočnú výšku svojich príjmov, aby preukázal schopnosť splácať dlh. Ak kritériám banky (každá banka môže mať iné kritériá) dokladovaný príjem vyhovuje, banka žiadateľovi úver schváli, v opačnom prípade poskytnutie úveru zamietne (to sa zobrazí aj v úverovom registri žiadateľa). Po poskytnutí úveru spravidla banka zaplatí za žiadateľa výdavky na nadobudnutie nehnuteľnosti. Dlžník potom poskytnutú pôžičku dlhodobo spláca. Hypotéky sú dlhodobé úvery s dobou splatnosti 5 – 40 rokov. Cena za hypotekárny úver sa skladá najmä zo zaplatených úrokov vyplývajúcich z úrokovej sadzby a poplatkov. Výšku úrokovej sadzby ovplyvňuje viacero faktorov, napr. pomer hodnoty založenej nehnuteľnosti

k výške úveru, uzatvorenie poistenia schopnosti splácať úver, vedenie bežného účtu v danej banke a pod. Ceny úverov v jednotlivých bankách sa líšia.

Kritériá pre výber konkrétneho produktu:

- úroková sadzba,
- výška poplatkov spojených s vedením hypotéky.

Výhody hypotekárneho úveru:

- možnosť získania veľkého objemu finančných prostriedkov na zabezpečenie si bývania,
- nízke úrokové sadzby v porovnaní s inými druhmi úverov,
- dlhá doba splatnosti a z toho vyplývajúca možnosť rozloženia splátok na dlhú dobu, teda nižšia jednotlivá splátka.

Nevýhody hypotekárneho úveru:

- zadĺženie na dlhú dobu.

7.

- Uprednostnenie pacienta na operáciu po odovzdaní finančného daru primárovi chirurgie . ÁNO - ~~NIE~~
- Učiteľ dostane lepšie podmienky pri uzatváraní zmluvy o úvere, ak sa dieťa finančníka dostane na školu, kde učiteľ pôsobí. ÁNO - ~~NIE~~
- Objednanie na lekárske vyšetrenie na presnú hodinu za poplatok. ~~ÁNO~~ - NIE
- Starosta dostane jeden stavebný pozemok, ak sa zmení územný plán obce. ÁNO - ~~NIE~~

Ďalšie príklady, kedy by sme mohli hovoriť o korupcii:

Člen komisie pre verejné obstarávanie si žiada luxusnú dovolenku od jedného zo súťažiteľov, ak jeho ponuku bude hodnotiť ako víťaznú.

Brat starostu si nechá sľúbiť opravu auta zadarmo, ak zariadi, aby starosta nechal do autoservisu zaviesť plynovú prípojku.

Zapísanie skúšky, na ktorej sa študent nezúčastnil.

Pojem korupcia nie je v legislatíve Slovenskej republiky presne definovaný. Vo všeobecnosti sa pod korupciou rozumie protispoločenské a protiprávne konanie vo verejnom aj súkromnom sektore. Pojem korupcia je širší ako pojem úplatkárstvo. Ide najmä o prijímanie úplatku, podplácanie, nepriamu korupciu a niekedy aj zneužívanie právomoci verejného činiteľa.

OBN

Prijímanie úplatku znamená žiadať, dať si sľúbiť, či prijať určité plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy, na ktoré by inak podplácaná osoba nemala nárok za to, aby podplácajúcej osobe poskytla určité výhody spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia. Ide o pasívnu korupciu – osoba sa necháva podplácať.

Podplácanie znamená sľúbiť, ponúknuť alebo poskytnúť určité plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy zo strany podplácajúcej osoby, na ktoré by inak podplácaná osoba nemala nárok za to, že podplácajúcej osobe poskytne určité výhody spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia. Ide o aktívnu korupciu – osoba podpláca.

Nepriama korupcia je založená na prijímaní úplatku osobou, ktorá má ďalej svojim vplyvom pôsobiť na iného, aby ten poskytol podplácajúcej osobe určité výhody spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia alebo na podplácaní takejto, na iného pôsobiacej osoby.

Úplatkom nie je plnenie, za ktoré sa neočakáva konanie spočívajúce v porušovaní právnych povinností. Úplatkom môže byť:

- *vec hnutel'ná (napr. peniaze, auto, šperk) alebo nehnuteľná (napr. pozemok, byt, nebytový priestor),*
- *plnenie majetkovej povahy (napr. oprava domu, prenájom bytu za zvýhodnenú cenu),*
- *plnenie nemajetkovej povahy (napr. prednostné vybavenie pasu alebo vodičského preukazu).*

Akýkoľvek prejav korupcie je na Slovensku trestným činom. V súčasnosti je trestné nielen neoznámenie trestného činu korupcie, ale aj jeho neprekazenie.

8.

Keďže podľa Protikorupčnej správy Európskej komisie je riziko zneužitia eurofondov vysoké, nemali by mať žiaci problém nájsť prípady, v ktorých k takémuto zneužitiu prišlo. Nemusí to byť zneužitie len v rezorte školstva, ale aj v iných oblastiach.

OBN

INF

9.

Úlohu môžete postaviť ako súťaž o najvýstižnejšie vysvetlenie, pričom žiaci musia zohľadniť vek Dorky, ale zachovať podstatu trestného činu prania špinavých peňazí.

OBN

10.

Predpokladáme, že každý bude mať iné finančné ciele, ale aj iné priority, teda ich zoradenie. Nie je nevyhnutné, aby ich bolo práve päť.

OBN

11.

Žiadať návrh, ako to napraviť.

Predložiť konkrétny návrh na nápravu chyby.

ETV

12.

Cieľom úlohy je viesť žiakov k premýšľaniu (v mnohých prípadoch aj realizácii), akým spôsobom by aj žiaci mohli získať financie na dosiahnutie svojich cieľov (napríklad šetrenie, zarobenie si na brigáde).

ETV

MAT

13.

Môžeme načrtnúť rozdiel medzi osobnými údajmi (dátum narodenia, rodné číslo, telefónne číslo, číslo občianskeho preukazu, ...) a osobnými informáciami (finančné pomery v rodine, termín dovolenky, ...).

OBN

INF

14.

Cieľom je žiakov upozorniť na to, aké informácie zverejňujú na internete, sociálnych sieťach. Varovať ich, že môžu byť zneužitú proti nim.

OBN

INF

15.

Na sociálnych sieťach zverejnila informácie, ktoré pomohli páchatelom. Mohlo ísť napríklad: kedy, kam a kto ide (na dovolenku), fotografie ich domácnosti, pochválila sa, čo majú doma nové a pod.

INF

ETV

16.

Odporúčame, aby žiaci vytvorili skupiny. Každá skupina si vyberie (vylosuje) konkrétnu banku, v ktorej získa potrebné informácie. Získané informácie spracujú a na základe informácií od všetkých skupín sa vytvorí informačný leták na danú tému.

OBN

17.

- Môžem reklamovať tovar, ktorý som zakúpil so zľavou? ÁNO – NIE
- Môžem reklamovať tovar bez dokladu o zaplatení? ÁNO – NIE

OBN

- Môžem reklamovať tovar bez pôvodného obalu? ÁNO – NIE
- Môžem reklamovať tovar, ktorý bol zakúpený v zahraničí, v obchode rovnakej značky aj na Slovensku? ÁNO – NIE
- Musím doplatiť peniaze, ak sa pri oprave zvýšila hodnota tovaru? ÁNO – NIE

18.

Žiaci sa môžu inšpirovať aj predchádzajúcou úlohou.

SJL

19.

F	K	O	R	U	P	C	I	A	I	N	A	N
Č	Z	O	D	P	O	V	E	D	N	O	S	Ť
Ú	V	E	R	S	P	O	R	E	N	I	E	F
N	Y	S	P	O	T	R	E	K	L	A	M	A
R	E	A	I	C	Á	K	I	N	U	M	O	K
B	I	R	O	Z	H	O	D	N	U	T	I	E
I	N	F	O	R	M	Á	C	I	E	T	E	L

SJL

Tajničkou je finančný spotrebiteľ. Pri diskusii môžeme začať vo všeobecnosti od spotrebiteľa.

OBN

20.

Odporúčame použiť a pracovať s informáciami na

<http://www.pravaspotrebiteľa.sk/>. So žiakmi môžeme diskutovať o tom, ktoré práva sú pre nich novinkou, ktoré už poznali, prípadne si ich uplatnili v praxi.

OBN

21.

Medzi klamlivé spôsoby predaja môžeme zaradiť klamlivé konanie alebo klamlivé opomenutie. Ide o spôsoby, ktoré ovplyvňujú rozhodovanie spotrebiteľa o kúpe, pričom nemá všetky relevantné informácie potrebné na korektné rozhodnutie sa.

OBN

Diskutovať so žiakmi môžete o ich skúsenostiach, môžete ich inšpirovať najčastejšími nekalými obchodnými praktikami (viď nižšie).

Klamlivé konanie je spôsob predaja, ktorý obsahuje nesprávne informácie, sú teda nepravdivé, alebo akýmkoľvek spôsobom vrátane celkového predvedenia

uvádza alebo je schopný viesť priemerného spotrebiteľa do omylu (hoci informácie ako také sú vecne správne). V oboch prípadoch vedie alebo môže tento spôsob viesť k rozhodnutiu spotrebiteľa o kúpe, ktorú by inak neurobil.

Klamlivé opomenutie je spôsob predaja, kedy predajca neuvedie závažné informácie, ktoré priemerný spotrebiteľ potrebuje pre rozhodnutie o kúpe. Tým spôsobí alebo môže spôsobiť, že spotrebiteľ urobí také rozhodnutie, ktoré by inak neurobil.

Spolu s agresívnymi spôsobmi predaja patria klamlivé spôsoby predaja medzi nekalé obchodné praktiky.

Najčastejšie nekalé obchodné praktiky:

- „Škrty“ na cenovkách. Sú obľúbeným trikom predajcov. Často sa takáto prax vyskytuje pri tovare v akcii alebo vo výpredajoch (napríklad sezónneho tovaru). Predajca niekedy schválne vymyslí vyššiu cenu tovaru, ktorú škrtnie a tovar akoby zlacní.*
- Nepravdivé informácie o časovej obmedzenosti ponuky tovaru. Predajca nepravdivo uvádza, že výrobok alebo služba budú ponúkané len počas obmedzenej doby. Navodzuje pocit, že máme poslednú príležitosť u neho nakúpiť, a to navyše za minimálne ceny. Cieľom je zákazníka prinútiť okamžite sa rozhodnúť tovar kúpiť.*
- Predajca nepravdivo vyhlasuje, že výrobok alebo poskytnutá služba môže vyliečiť chorobu, zdravotnú poruchu alebo postihnutie. Tieto informácie môžeme počuť najmä na predvádzacích akciách. V skutočnosti prístroj nemá žiadne preukázané liečivé účinky a navyše je predražený.*
- Manipulácia s deťmi. Predajca prostredníctvom reklamy deti priamo navádza, aby si ponúkané výrobky kúpili alebo aby k ich nákupu presvedčili dospelú osobu.*
- Nevyžiadané ponuky tovarov. Ide o prípady, kedy nás niekto opakovane proti našej vôli obťažuje ponukami tovaru prostredníctvom telefónu, e-mailu, pri osobnej návšteve.*
- Oznámenie o výhre. Prípadná výhra je podmienená napríklad objednaním tovaru, a to dokonca opakovaným. Veľakrát však žiadna výhra neexistuje.*

22.

V dnešnej dobe sa falšuje takmer všetko. Nesmieme však zabúdať, že falošné výrobky len predstierajú, že sú niečím, čím v skutočnosti nie sú. Buď imitujú legitímne výrobky alebo nepravdivo tvrdia, že spĺňajú právne požiadavky. Nie sú však lacnou a bezpečnou alternatívou.

Žiaci budú pravdepodobne uvádzať módne a špičkové výrobky (oblečenie, obuv, hodinky, parfumy a pod.), ale falšujú sa aj liečivá, automobilové súčiastky, hračky a mnohé ďalšie.

23.

1. Zdravie – *v dnešnej dobe sa dajú prostredníctvom internetu objednať aj lieky. Falošné liečivá sú nebezpečné. Na rozdiel od pravých liekov (vrátane generík) môžu byť falšované lieky vyrobené z akýchkoľvek surovín. Môžu spôsobiť vážne zdravotné problémy. Zdravotnícke pomôcky sú tiež terčom falšovania. Kontaktné šošovky a prístroje na testovanie krvi sú len niektoré z výrobkov, ktoré sa napodobňujú a predávajú na internete alebo dokonca v bežných obchodoch. Môžu stáť menej, ale môžu mať vážne škodlivé účinky kvôli tomu, že sú nízkej kvality, vyrobené z nesprávnych materiálov a majú neistý účinok. Nebezpečné môže byť aj falšované oblečenie. Chemikálie používané v textíliách, odevoch a obuvi v Európe sú podrobne analyzované a sú zakázané, ak sa zistí, že sú škodlivé. To je dôvod, prečo odevy legálne predávané v Európe veľmi zriedka spôsobujú alergie a podráždenia. Avšak falšované oblečenie môže obsahovať chemikálie, ktoré neboli testované. Môžu poškodiť vaše zdravie.*
2. Bezpečnosť – *ak dbáte o bezpečnosť vás a vašich blízkych, vyvarujte sa falšovaných výrobkov. Automobilové súčiastky patria medzi najobľúbenejšie ciele. Pri ich kúpe ste však vystavení značnému riziku. Obchodníci s falšovanými výrobkami požiadavky na bezpečnosť a environmentálnu výkonnosť motorových vozidiel prehliadajú. Brzdové obloženia patria medzi najčastejšie imitované autosúčiastky. Boli zistené falšované výrobky z drevených triesok a dokonca aj z trávy. Nebezpečenstvo spočíva aj vo výrobkoch, kde je riziko menej zrejmé, napríklad hračky. Mali by byť najbezpečnejšími výrobkami, keďže sú pre deti. Ale ak nie sú v súlade s bezpečnostnými predpismi, môžu predstavovať vážne nebezpečenstvo.*

OBN

OBN

Falšované hračky môžu obsahovať nebezpečné materiály, malé oddeliteľné časti.

- 3. Zamestnanosť – predaj pravých výrobkov je základom pre pracovné miesta. Keď nakupujete pravé výrobky, pomáhate vytvoriť a udržať zamestnanosť v Európe. Falšované výrobky však tvoria nekalú konkurenciu pre európskych remeselníkov a podniky, a tým poškodzujú legitímne podniky a spôsobujú rast nezamestnanosti.*
- 4. Financie – kúpa falšovaných výrobkov nie je výhodná. Falšované výrobky nie sú vyrobené podľa rovnakých noriem ako pravé výrobky a zvyčajne ich treba vymieňať častejšie. Nakupovať lacno znamená nakupovať dvakrát. Stratené pracovné miesta znamenajú vyššiu mieru nezamestnanosti a vyššie výdavky na sociálnu starostlivosť. Vyššie náklady a nižšie príjmy štátu v jednej oblasti znamenajú vyššie dane v ostatných oblastiach. To zvyšuje náklady pre občanov: nakoniec ste to vy, kto zaplatí vyššie dane.*

3. ZABEZPEČENIE PEŇAZÍ PRE USPOKOJOVANIE ŽIVOTNÝCH POTRIEB – PRÍJEM A PRÁCA

Táto kapitola sa viaže k tematickému celku NŠFG **Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca**. Prostredníctvom úloh je možné u žiakov rozvíjať nižšie uvedené kompetencie viažuce sa k tematickému celku, ktoré sú sformulované do očakávaní.

*Celková kompetencia: **Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny. Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu.***

Čiastková kompetencia 1: Poznať a harmonizovať osobné, rodinné, spoločenské potreby.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť vzájomné vzťahy medzi životnými potrebami jednotlivca a rodiny.
- Vysvetliť, kedy sporiť a kedy si požičiavať (rozdiel medzi úsporami a pôžičkou).

Čiastková kompetencia 2: Zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady z hľadiska uspokojovania životných potrieb a základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Identifikovať internetové a tlačové zdroje informácií o pracovných miestach, kariére a podnikaní.
- Porovnať osobné zručnosti a záujmy s rôznymi kariérnymi možnosťami.
- Uviesť príklad úspešných jedincov v ekonomickej oblasti.

Čiastková kompetencia 3: Identifikovať zdroje osobných príjmov.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť pojem mzda (hrubá, čistá).

- Uviesť príklady zdrojov príjmu iných než mzda (napr. dar, provízia a zisk, peňažný príjem domácnosti, štátna sociálna podpora).

„Práca znamená vždy viac ako peniaze, ktorými je zaplatená. Peniaze miznú, ale práca zostáva.“

Maxim Gorkij

1.

Zásadný rozdiel je v tom, že pri potrebách rodiny musíme zohľadňovať potreby všetkých členov rodiny, nielen vlastné potreby a záujmy. So žiakmi je možné diskutovať aj o potrebách, ktoré sú v rámci rodiny, ale jednotlivec ich nemá.

ETV

2.

Situácia A: Požičať, lebo ak by sme sporili, mamička by musela istú dobu prať v rukách, čo v dnešnej dobe nie je asi prijateľné.

MAT

Situácia B: Sporiť, dovolenka sa dá odložiť, prípadne zvoliť inú alternatívu.

Situácia C: Požičať, inak by musel sporiť veľmi dlho a otázku bývania musí vyriešiť v kratšom čase.

3.

Úspory sú vaše vlastné finančné prostriedky, pôžička sú finančné prostriedky, s ktorými môžete disponovať, ale musíte ich v istom časovom horizonte (prípadne po častiach) vrátiť.

OBN

4.

Úrady práce, tlač (inzertná časť), internet (napr. www.profesia.sk, www.brigada.sk, ale aj konkrétne stránky firiem a inštitúcií).

OBN

TCH

5.

Pri hľadaní je potrebné zohľadniť ich vek, vzdelanie, náročnosť a pod.

OBN

TCH

6.

Žiaci by mali prihliadať na svoje schopnosti, možnosti a záujmy. Napríklad nemôže byť spevákom, ak nemá hudobný sluch a nevie spevať.

SJL

7.

- č. 2
- 1. júla

SJL

- 2 hodiny
- $3 \cdot 3 \cdot 3 = 27 \text{ €}$

8.

Dôraz kladieme na obsahovú stránku inzerátu, mal by obsahovať: kedy, kde a za koľko eur by ste chceli robiť, čo by to malo byť (aká oblasť práce), prednosti (prečo by si potencionálny zamestnávateľ mal vybrať práve vás).

SJL

9.

Slovenskí: napr. Zoltán Demján, Štefan Rosina (prezident, predseda predstavenstva Matador Group), Miroslav Trnka (generálny riaditeľ spoločnosti ESET), Zuzana Šedivá (viceprezidentka Zväzu hotelov a reštaurácií SR), Elvíra Chadimová (riaditeľka a majiteľka vzdelávacej agentúry).

OBN

INF

Zahraniční: napr. Bill Gates, Warren Buffet, Larry Ellison, Charles a David Koch, Christy Waltonová, Michael Bloomberg, Jeff Bezos, Sheldon Adelson, Sergey Brin, Larry Page, George Soros, Jacqueline Mars, Steve Ballmer, Paul Allen.

10.

Odporúčame úlohu spracovávať v skupine. Každá skupina zistí, spracuje a odprezentuje informácie o určenej osobnosti.

INF

11.

Hrubá mzda je peňažná odmena za vykonanú prácu pred odpočítaním rôznych odvodov a pred zdanením. Po týchto zrážkach vyjde suma, ktorú nazývame čistá mzda. Táto vám bude spravidla zaslaná na váš účet.

OBN

MAT

12.

Provízia – je odmena za sprostredkovanie obchodu patriaca obchodnému zástupcovi, alebo inému sprostredkovateľovi obchodu za činnosť spojenú s uzavretím obchodu

OBN

Rodičovský príspevok – je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva oprávnenej osobe na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa do troch rokov veku alebo do šesť rokov veku, ak má dieťa dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav.

Dar – je súhrn hmotných i nehmotných statkov, ktoré darca dáva a obdarovaný prijíma. Nemusí ísť nevyhnutne o finančný dar, ale napríklad aj

o ideu, poznatok, čas alebo výrobok. Proces darovania upravuje darovacia zmluva, pričom darca nevyžaduje od obdarovaného žiadne priame protiplnenie

Sociálna dávka – je to všeobecný pojem, jeho synonymum a v legislatíve ukotvený pojem, je dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi. Občanom v hmotnej núdzi sa poskytuje pomoc, a to formou dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi. Môže sa poskytovať v peňažnej forme, vecnej forme alebo kombinovanej forme. Sociálnou dávkou je aj finančný príspevok štátu pre rodiny s nezaopatrenými deťmi a finančný príspevok na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Ďalšie zdroje príjmov domácnosti: úroky, dôchodok (starobný, invalidný), renta, dividendy, príjem z prenájmu a pod.

4. PLÁNOVANIE A HOSPODÁRENIE S PENIAZMI

Táto kapitola sa viaže k tematickému celku NŠFG **Plánovanie a hospodárenie s peniazmi**. Prostredníctvom úloh je možné u žiakov rozvíjať nižšie uvedené kompetencie viažuce sa k tematickému celku, ktoré sú sformulované do očakávaní.

Celková kompetencia: Organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie hotovosti.

Čiastková kompetencia 1: Vypracovať osobný finančný plán.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vypracovať denník osobných príjmov a výdavkov.
- Rozlíšiť pravidelné a nepravidelné príjmy a výdavky.
- Opísať spôsob rozdelenia finančnej čiastky pripadajúcej na týždeň medzi jednotlivé finančné ciele - miňanie, sporenie a spoluúčasť.
- Diskutovať o prvkoch osobného rozpočtu, (príjmy, výdavky a úspory).
- Zostaviť rozpočet domácnosti.
- Poznať typy rozpočtov a ich odlišnosti (vyrovnaný, schodkový, prebytkový) na úrovni rodiny.
- Vypočítať percentuálny podiel pripadajúci na hlavné kategórie výdavkov v rámci mesačného rodinného rozpočtu.
- Charakterizovať hlavné prvky jednoduchého závetu.

Čiastková kompetencia 2: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Charakterizovať rôzne typy miestnych finančných inštitúcií.
- Opísať moderné spôsoby platenia.
- Rozlíšiť platobné karty podľa funkcie (debetné, kreditné), podľa technológie (s magnetickým prúžkom a čipom) a podľa spôsobu prevedenia (embosované, neembosované, virtuálne).
- Nájsť informácie z internetu o rôznych virtuálnych menách.

- Charakterizovať funkciu elektropenažných inštitúcií.
- Uviesť príklady použitia hotovostného a bezhotovostného platobného styku.
- Vyhľadať trendy bezhotovostných operácií.

Čiastková kompetencia 3: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Opísať tvorbu ceny ako súčasť nákladov, zisku, DPH.
- Zhodnotiť vplyv ponuky a dopytu na tvorbu ceny a jej zmeny.
- Uviesť príklady ako vonkajšie činitele (napr. marketing alebo reklamné techniky) môžu u rozličných jedincov ovplyvniť rozhodnutie, na čo minúť peniaze.
- Opísať spôsob rozhodovania pri sporení a míňaní finančných prostriedkov.
- Kriticky zhodnotiť informácie poskytované reklamou.

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť daňový a odvodový systém.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť rozdiel medzi daňou z pridanej hodnoty a daňou z príjmu.
- Uviesť príklady, ako štát využíva príjmy z daní.
- Použiť internetovú kalkulačku na výpočet výšky čistej mzdy.

Čiastková kompetencia 5: Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Analyzovať súvislosť filantropie s osobným rozpočtom.
- Opísať možnosti účasti na charitatívnych aktivitách.

„Je to chlieb hladného, ktorý u teba plesnivie, oblečenie nahého, ktoré máš pod zámkom, čižma bosého, ktorú ty nenosíš, ale ju máš, peniaz chudobného, ktorý máš zakopaný.“

Bazil Veľký

1.

Príjmy		Výdavky	
vreckové	20 €	čaj	2 €
		mlieko	8 €
		časopis	5 €
		sladkosti	12 €
Celkom	20 €	Celkom	27 €

OBN

MAT

Čo žiaci zistili? (výdavky sú vyššie ako príjmy).

2.

Například

Príjem	Pondelok	Utorok	Streda	Štvrtok	Piatok	Víkend	Týždeň
Vreckové rodičia	5						5
Vreckové babka						2	2
Príjem za venčenie susedovho psa		2		2		2	6
Príjmy celkom							13

OBN

MAT

Výdavky	Pondelok	Utorok	Streda	Štvrtok	Piatok	Víkend	Týždeň
Časopis	1,50						1,50
Kino			4				4
Sladkosti		2		2,40		2,60	7
Zmrzlina						2	2
Výdavky celkom							14,50

- Počítame, že rok má 52 týždňov. Každý týždeň sme v strate 1,50 €. Za rok: $1,50 \cdot 52 = 78$ € v strate.
- Na čom by som mal šetriť: najmä sladkosti, kino len raz za dva týždne a pod.
- S ušetrenými peniazmi urobím: budem sporiť, investujem.

3.

Príjmy pravidelné: nájom za byt (v prípade, že ja som prenajímateľ), starobný dôchodok.

Príjmy nepravidelné: výhra v lotérii, odmena (v práci).

OBN

Výdavky pravidelné: nájom za byt (v prípade, že mám byt prenajatý), zálohová platba za plyn, splátka pôžičky, vodné a stočné.

Výdavky nepravidelné: náklady na opravu práčky.

Chceme upozorniť, že do pravidelných príjmov/výdavkov rátame všetky platby, ktoré majú istú pravidelnosť (nielen mesačne, ale aj napr. štvrťročne).

4.

Rodinný rozpočet

Príjmy pravidelné		Výdavky pevné	
druh	suma	druh	suma
Otec – dávka v nezamestnanosti	425,00	Splátka úveru	320,00
Mama - mzda	680,00		
Prídavky na deti	70,56		
súčet	1 175,56	súčet	320,00
Príjmy nepravidelné		Výdavky kontrolovateľné	
druh	suma	druh	suma
		Zálohové platby	260,00
		Prevádzka domácnosti	50,00
		Jedlo	350,00
		Oblečenie a obuv	60,00
		Doprava	80,00
		Telefonovanie	100,00
Príjmy celkom	1 175,56	Výdavky celkom	1 220,00

MAT

Problém je v tom, že príjmy sú momentálne nižšie ako výdavky. Okrem toho dávka v nezamestnanosti je časovo obmedzená, čiže tu bude ďalší výpadok príjmov. Pravdepodobne sa chýbajúce financie čerpajú z v predchádzajúcom období vytvoreného rezervného fondu. Je však potrebné prehodnotiť výšku kontrolovateľných výdavkov (najmä účty za telefonovanie).

5.

$1\,460 - 1\,380 = 80$ €, to je malá suma, za ktorú si novú práčku nekúpia. Ak nemajú finančnú rezervu (úspory), tak si novú práčku nemôžu kúpiť (bez pôžičky v akejkoľvek forme).

6.

Rozdeľte žiakov sa na šesť skupín. Každá skupina vypracuje prezentáciu na danú tému.

Ako ušetriť za elektrinu, vodu, plyn a teplo?

Tieto výdavky sú spojené s výdavkami za bývanie. Výšku týchto výdavkov môžeme v mnohých prípadoch ovplyvniť. Väčšinou dokážeme ušetriť časť týchto výdavkov, ale šetrenie musí byť dlhodobé, aby sa v rozpočte prejavilo. Platenie spotrebovaných energií totiž najčastejšie prebieha zálohovým spôsobom – podľa spotrebovaného množstva elektriny, plynu a vody za uplynulý rok nám dodávatelia stanovujú zálohu na každý mesiac nasledujúceho roku. Na konci tohto roku prebehne vyúčtovanie a my buď peniaze zaplatené navyše dostaneme späť (preplatok) alebo doplatíme zvyšok, ktorý naše zálohy nepokryli (nedoplatok). Z toho vyplýva, že sa naše úsporné čerpanie energií prejaví vo vyúčtovaní za predchádzajúce obdobie a následne v stanovených zálohových platbách na ďalšie obdobie.

Žiaci by mali prísť aj s konkrétnymi návrhmi, ako šetriť s uvedenými komoditami.

Ako ušetriť na jedle?

Výdavky za jedlo tvoria podstatnú časť domácich výdavkov a oplatí sa ho nakupovať racionálne. Pri nákupoch potravín je dôležité sledovať okrem ich kvality aj cenu. Musíme však dbať na to, aby sme nenakúpili zbytočne veľké množstvo potravín len preto, že je ich cena nízka. Spravidla kupujeme len také množstvo potravín, ktoré sme schopní spotrebovať, inak sa výhodný nákup stane nevýhodným (nespotrebované jedlo sa pokazí a my ho vyhodíme). Podobne uvažujeme pri nákupe veľkých balení potravín, niekedy naozaj ušetríme, ale inokedy ide len o reklamný trik predajcov.

Skupina, ktorá spracuje túto tému by mohla porovnať výdavky na jedlo (obed) pre 4-člennú rodinu v prípade, ak sa bude variť doma a v prípade, že rodina pôjde do reštaurácie.

Ako ušetriť na oblečení a obuvi?

Zo všetkého je najdôležitejšie si rozmyslieť, či nové oblečenie a obuv naozaj potrebujeme (v prípade mnohých dám je odpoveď jednoznačná – samozrejme ☺). Ak áno, mali by sme starostlivo vyberať, pretože ceny sú vo veľmi veľkom

MAT

FYZ

OBN

ETV

rozpätí. Za podobný druh tovaru môžeme v jednom obchode zaplatiť až mnohonásobne viac ako v inom. Cena však často odráža kvalitu a lacný nekvalitný tovar sa v konečnom dôsledku predraží – oblečenie a topánky sa za krátku dobu „rozpadnú“ a my musíme ísť nakupovať opäť. Ak chceme získať kvalitné oblečenie za primeranú cenu, dobrým riešením môže byť nákup v osvedčených obchodoch v období sezónnych zliav. Niekedy je zaujímavý i nákup v obchodoch s použitým tovarom (second hand). Občas sa v nich dajú zohnať pekné a kvalitné veci za veľmi nízke ceny.

Žiaci by mohli navrhnúť, ako by oni riešili nákup oblečenia pre ich rodinu (najmä dorastajúce deti). Čo robia s ich oblečením, z ktorého už vyrástli?

Ako ušetriť na doprave?

Výdavky na dopravu sú pomerne vysoké v tých domácnostiach, kde jej členovia denne cestujú do školy a zamestnania. Najlepšie sú na tom tí, ktorí pracujú v mieste svojho bydliska. Ostatní by si mali prepočítať, či je pre nich výhodnejšie cestovanie verejnou dopravou alebo vlastným autom. Do úvahy musíme brať časové straty pri čakaní na vhodný spoj a isté nepohodlie. Na druhej strane sú výdavky za pohonné hmoty (benzín, nafta, plyn), prevádzka auta a jeho opotrebovanie. Riešením je aj spoločná jazda viacerých ľudí jedným autom, kedy sa cestujúci o náklady podelia.

Ako ušetriť za telefonovanie?

Na telefonovaní sa dá veľmi veľa ušetriť. Je potrebné porovnať produkty rôznych operátorov a vybrať si podľa ponuky a cien. Mnoho domácností v dôsledku rozšírenia mobilných telefónov ruší pevné linky. Každá domácnosť by si však mala prepočítať, čo je pre ňu najvýhodnejšie. Recept na nízke telefónne účty je celkom jednoduchý: len dôležité a krátke hovory.

Ako znížiť výdavky za kultúru?

Za kultúrne zážitky vo väčšine prípadov musíme zaplatiť. Niekedy sa však môžeme dobre zabaviť aj za menej peňazí. Je výhodné využívať zľavnené vstupenky (rodinné vstupné, zľava na konci sezóny a pod.). občas sa konajú sprievodné koncerty na rôznych akciách (napr. otváranie obchodov, slávnosti k rôznym výročiam) a môžeme tak počuť svojho obľúbeného speváka či skupinu zadarmo. Knihy si môžeme požičať v knižnici, ale ak sme milovníkmi literatúry a chceme knihy vlastniť, vyplatí sa zájsť do obchodu

s lacnými knihami alebo pátrať po výpredajoch, kde bývajú zľavy naozaj veľké. V poslednej dobe sa objavujú možnosti legálne sledovať filmy alebo počúvať hudbu prostredníctvom internetu. Cena za sprístupnenie tejto služby je v porovnaní s cenou hudobných nosičov alebo lístkov do kina výrazne nižšia.

7.

Úlohu je potrebné riešiť veľmi individuálne. Niektorí žiaci budú chcieť viac šetriť, iní viac míňať. Pri spoluúčasti je potrebné zvážiť, koľko žiak telefonuje, posiela sms, mms a pod.

8.

Predpokladáme, že väčšina žiakov bude mať isté skúsenosti s tým, že dostali peniaze, o ktorých mohli rozhodnúť sami, teda majú skúsenosť aj s výdavkami, prípadne sporením. V diskusii by mohli žiaci opísať, ako sa im darilo a či by v budúcnosti postupovali rovnako alebo by sa rozhodli inak.

9.

Príjmy domácnosti		Výdavky domácnosti		€	%
Platy oboch rodičov	2 450 €	Splátka hypotéky	470 €	25,47	
Zdanený príjem z prenájmu bytu	300 €	Koncesionárske poplatky	5 €	0,27	
Výnosy z investícií	70 €	Elektrina, voda a plyn	100 €	5,42	
		Telefóny a internet	120 €	6,50	
		Nákupy potravín, stravovanie	340 €	18,43	
		Prevádzka áut	350 €	18,47	
		Stavebné sporenie pre obe deti	80 €	4,34	
		Osobné výdavky rodičov	300 €	16,26	
		Vreckové pre obe deti	80 €	4,34	
Mesačné príjmy celkom	2 820 €	Mesačné výdavky celkom	1 845 €		
Ročné príjmy celkom	33 840 €	Ročné výdavky celkom	22 140 €		
Rozdiel medzi príjmami a výdavkami: 11 700 €					

Pri vyjadrovaní percentuálneho podielu je možné stanoviť kritériá, ktoré vymedzia jednotlivé kategórie výdavkov. T. j. je možné vyjadriť percentuálny podiel jednotlivých výdavkov alebo ich zoskupiť do kategórií, napr. osobné

OBN

ETV

OBN

MAT

výdavky rodičov a vreckové pre deti zoskupiť do osobných výdavkov členov rodiny.

Šetrilovci môžu ísť na hociktorú dovolenku: $11\,700 - 7\,000 = 4\,700$ €.

Nie. Opatrenia: znížiť výdavky (napr. telefonovanie, strava, prevádzka áut, osobné výdavky); v krajnom prípade použiť rezervu, čo sa však neodporúča.

10.

Nie. $2\,500 - 700 = 1\,800$ € (suma, ktorá mu chýba)

$3 \cdot 12 \cdot 40 = 1\,440$ € (suma, ktorú získa mesačným odkladaním)

$1\,800 - 1\,440 = 360$ € (suma, ktorá mu bude chýbať)

Návrhy, ako získať potrebnú sumu:

- viac mesačne odkladať: $1\,800 : 36 = 50$ € (stačí mesačne odkladať o 10 € viac) s čím súvisí menej miňať,
- viac zarábať – nájsť si brigádu, kde zarobí viac.

11.

Pri plánovaní má človek väčšiu kontrolu nad svojimi financiami a je väčšia šanca dosiahnuť stanovený cieľ.

12.

Je to dobrovoľná a individuálna úloha. Cieľom je, aby žiaci získali prehľad o tom, aké sú výdavky rodiny. Možno sa potom pri svojich nárokoch zamyslia, či sú naozaj nutné.

13.

VYROVNANÝ

SCHODKOVÝ

PREBYTKOVÝ

Vyrovnaný rozpočet je taký, v ktorom sú príjmy rovnaké ako výdavky. To znamená, že domácnosť spotrebuje všetky svoje príjmy na zaplatenie svojich výdavkov. S vyrovnaným rozpočtom môžu hospodáriť domácnosti jednak s vysokými príjmami, jednak s nízkymi príjmami. Vyrovnaný rozpočet z dlhodobého hľadiska nie je žiaduci, pretože môže viesť za istých okolností (strata príjmu, mimoriadne

MAT

OBN

OBN

výdavky) k neschopnosti platiť výdavky. Problémom so zadlžením predchádzame vytváraním finančnej rezervy, ktorú je možné v prípade potreby použiť.

Prebytkový rozpočet je taký, kde príjmy sú vyššie ako výdavky. Umožňuje vytvárať finančnú rezervu a prebytok ďalej využiť (napr. platenie mimoriadnych výdavkov alebo ho zhodnotiť - využiť ho tak, aby do rozpočtu priniesol ďalšie príjmy). Môžeme ho hodnotiť ako najlepší typ rozpočtu.

V schodkovom rozpočte sú príjmy nižšie ako výdavky. Hospodárime so schodkom (deficitom). Je to najhorší typ rozpočtu. Jeho dôsledkom môže byť zadlženie. Preto sa musíme snažiť, aby naše výdavky boli za každých okolností nižšie ako príjmy.

Zaradenie je podľa výsledkov úlohy 2 v tejto kapitole.

14.

Slovenský právny poriadok pozná dedenie zo zákona, závetu, alebo z obidvoch dôvodov. Najlepším riešením, ktorým sa akceptuje posledná vôľa zomrelého, je závet. **Závet (testament)** je právny úkon, v ktorom poručiteľ ustanoví dediča, poprípade určí ich podiely, alebo vecné práva, ktoré im majú pripadnúť.

Ak ste sa rozhodli spísať závet, mali by ste myslieť na formality, ktoré musí spĺňať, aby bol platný. Okrem toho, že disponovať môžete len so svojím majetkom, nemôžete v poslednej vôli zabudnúť na tzv. neopomenuteľných dedičov, ktorými sú deti a vnuci poručiteľa. Taktiež nemôžete dedičovi prikázať, ako má s dedičstvom naložiť.

*Závet môže byť napísaný a podpísaný **vlastnou rukou**. Nazývame ho holografný závet. Musí obsahovať dátum a vlastnoručný podpis. Nemusí byť podpísaný svedkami. Je dobré rodinu informovať, že závet existuje a kde sa nachádza. Ak sa po vašej smrti včas nenájde, nasleduje dedenie zo zákona, akoby závet neexistoval. Pri závetoch platí 3-ročná premlčacia doba. Najrozumnejšie je uložiť závet v Notárskom centrálnom registri závetov, ktorý vedie Notárska komora.*

*Testament môžete napísať aj **na písacom stroji alebo počítači**, ale v tom prípade musí byť podpísaný pred dvoma svedkami, ktorí v ďalšej listine dosvedčia, že ide o prejav vašej poslednej vôle. Nezabudnite aj na vlastný podpis a dátum, inak je závet neplatný.*

OBN

ETV

Ak je pisateľ závetu v zlom zdravotnom stave, nevidiaci, nepočujúci, nemôže písať, alebo čítať, hovoríme **o osobitej forme závetu**. Prítomní musia byť traja svedkovia, pred ktorými sa nahlas prečíta text závetu, ktorý oni svojim podpisom potvrdia. V závete musí byť uvedené, kto listinu napísal a prečítal. Svedkami v závete môžu byť len osoby spôsobilé k právnym úkonom, ďalej to nesmú byť osoby nevidomé, nepočujúce, nemé a tie ktoré nepoznajú jazyk, v ktorom sa závet vyhotovuje. Taktiež nesmie byť svedkom zákonný dedič a jemu blízke osoby.

Testament môže mať formu **notárskeho zápisu**, ktorého **výhodou je možnosť právneho poradenstva ako aj povinná registrácia závetu v Notárskom centrálnom registri závetov**, ktorý je prepojený v rámci celého územia Slovenska a vďaka ktorému si môžete byť istý, že závet sa pri prejednávaní dedičstva objaví (súdny komisár je povinný tento register lustrovať). Počas života poručiťela nemôže žiadna iná osoba do závetu nahliadnuť. **Za formálne a obsahové náležitosti zodpovedá notár.**

Zrušenie závetu

Nemusíte mať obavy, ak sa situácia a vzťahy v rodine zmenia. Závet sa dá zrušiť, buď neskoršie vydaným závetom, odvolaním závetu, alebo zničením listiny (s výnimkou notárskej zápisnice).

Dedenie dlhov

Nemali by ste zabúdať, že dedič zodpovedá **do výšky ceny nadobudnutého dedičstva** za primerané náklady spojené s pohrebom poručiťela a za poručiťelove dlhy, ktoré na neho prešli spolu s dedičstvom. Ak je dedičov viac, delia sa pomerom získaného majetku. Ak je dedičstvo **predĺžené**, teda dlhov je viac ako majetku, môžu sa dediči s veriteľmi dohodnúť, že im dedičstvo prenechajú na úhradu dlhov. Takúto dohodu musí schváliť súd.

15.

Úlohu je možné spracovať ako projekt, pričom jedna časť projektu bude mapovanie v teréne, ďalšia vytvorenie mapy obce s vyznačenými finančnými inštitúciami a príslušným opisom inštitúcií.

Medzi finančné inštitúcie môžeme zaradiť všetky inštitúcie, ktorých predmetom obchodovania sú peniaze. Sú to najmä banky, stavebné sporiteľne, poisťovne, pošta,

OBN

GEO

správčovské spoločnosti a podobne. Patria sem aj nebankové inštitúcie (ktoré nespádajú pod dohľad Národnej banky Slovenska).

Finančné inštitúcie:

- *depozitné inštitúcie – komerčné banky, sporiteľne, úverové družstvá, rôzne sporiteľňové a úverové združenia, fondy peňažného trhu,*
- *zmluvné inštitúcie – poisťovne, penzijné fondy,*
- *investičné inštitúcie – investičné spoločnosti, správčovské spoločnosti, investičné trusty s nehnuteľnosťami a pod.,*
- *obchodníci s cennými papiermi, burzy a mimoburzové trhy,*
- *finančné spoločnosti, vládne úverové agentúry.*

16.

Ide o individuálnu úlohu. Pravdepodobne sem bude patriť bežný účet a s ním spojené služby (vklad a výber hotovosti, bezhotovostná platba, trvalé príkazy, inkasá a pod.)

17.

Druh bankovej operácie	Banka A		Banka B	
počiatočný stav		0		0
zriadenie účtu	0 €	0	0 €	0
vedenie účtu	2,39 €	-2,39	0,49 €	-0,49
minimálny začiatkový vklad	15 €	100	15 €	100
vklad v hotovosti (od babičky)	0,30 €	20	0,45 €	20
poplatok za vklad v hotovosti		-0,30		-0,45
výber z vlastného bankomatu		-50		-50
výber z vlastného bankomatu – poplatok	0,15 €	-0,15	0,05 €	-0,05
výber z cudzieho bankomatu		-80		-80
výber z cudzieho bankomatu – poplatok	0,35 €	-0,35	0,25 €	-0,25
príjem z brigády		120		120
prichádzajúca platba	0,05 €	-0,05	0 €	0

MAT

prijem vreckové od rodičov		50		50
prichádzajúca platba		-0,05		0
trvalý príkaz – predplatné		-5		-5
zriadenie trvalého príkazu	0 €	0	0 €	0
úroková sadzba	0,10 %	0,03	0,30 %	0,09
konečný stav účtu		151,74 €		153,85 €

Ide len o príklad vyplnenia tabuľky, môže sa líšiť, napr. vo výberoch z bankomatu, prípadne vo vkladoch.

Lenka by si mala vybrať banku B, pretože jej na účte ostane viac peňazí. Zaplatí menej na poplatkoch, úroky pri bežnom účte sú zanedbateľné.

18.

Ak máte menej ako 26 rokov a ste študentom strednej alebo vysokej školy v dennej forme, máte jedinečnú možnosť využiť ponuku bánk a zriadiť si študentský účet, ktorý v porovnaní s bežným účtom prináša mnoho výhod, no zároveň vás nijak výrazne vo využívaní služieb banky alebo transakciách neobmedzuje.

OBN

- Azda najväčšou výhodou študentského účtu je, že pri predložení potvrdenia o dennom štúdiu je zriadenie a vedenie účtu bez poplatku alebo len s minimálnymi poplatkami,
- možnosť ísť kedykoľvek "do mínusu" s povoleným prečerpaním, pričom výška povoleného prečerpania závisí nielen od banky, ale odráža aj finančnú situáciu na účte študenta,
- služby elektronického bankovníctva a call centra vo veľkej väčšine bánk zdarma, každý študent si tak môže spravovať svoj účet, uhradiť faktúru za telefón či zaplatiť internát z pohodlia domova, a bez obmedzení v podobe poplatkov,
- väčšina bánk neúčtuje poplatok za vydanie platobnej karty,
- niektoré bankové inštitúcie poskytujú k študentským účtom aj bezúčelový úver na financovanie štúdia, na základe ktorého máte zvýhodnenú úrokovú sadzbu v porovnaní s bežným spotrebiteľským úverom,

- niektoré banky ponúkajú študentom možnosť získať Image kartu s vlastným designom,
- ničím výnimočným nie je ani zúčtovanie neobmedzeného počtu došlých tuzemských platieb,
- väčšina bánk taktiež v prípade študentského účtu neučtuje žiadne poplatky za platbu platobnou kartou u obchodníka alebo platbu za služby,
- banky pri založení študentského účtu spravidla nevyžadujú žiaden minimálny vklad,
- študenti majú 24 hodinový prístup k peniazom prostredníctvom platobnej karty a širokej siete bankomatov jednotlivých bánk,
- možnosť dobíjať si kredit mobilných operátorov cez bankomat.

19.

Debetná platobná karta	Kreditná karta
Platíte svojimi vlastnými peniazmi.	Platíte peniazmi banky, čiže si ich od nej požičiavate.
Platby kartou vidíte na výpise z účtu, ktorý vám zasiela banka každý mesiac.	Z banky vám chodí špeciálny výpis, prostredníctvom ktorého môžete sledovať platby uskutočnené touto kreditnou kartou.
Je to typ karty, ktorý je vhodný na platby v obchodoch i na výber hotovosti z bankomatu.	Je to typ karty určený predovšetkým na platby v obchodoch, nie na výber hotovosti z bankomatu.

OBN

20.

E	L	E	K	M	A	I	L	B	A	N	K	I	N	G	T
I	N	T	E	R	N	E	T	B	A	N	K	I	N	G	R
O	N	I	C	Y	G	N	I	K	N	A	B	E	M	O	H
K	É	B	A	A	G	N	I	K	N	A	B	M	S	G	N
K	O	P	T	E	L	E	B	A	N	K	I	N	G	V	N
Í	E	C	T	V	G	N	I	K	N	A	B	S	M	S	O

INF

SJL

Elektronické bankovníctvo

SMS banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou mobilného telefónu cez funkciu SMS,
- banka Vám vystaví autentizačný kalkulátor, ktorý generuje kód, ktorý vkladáte do štruktúr SMS správy podľa predloženej predlohy,
- forma a predloha SMS má pre každý úkon inú štruktúru, ktorú by ste si mali zapamätať,
- nevýhodou je zložitá štruktúra SMS správ, pri ktorej si je treba dávať pozor, aby ste sa nepomýlili.

Telebanking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou telefónneho spojenia,
- ide o nonstop a bezplatný prístup po prihlásení sa cez identifikačný kód,
- telefonický rozhovor môže prebiehať dvoma spôsobmi:
 - komunikáciou s automatickým telefónnym hlasovým systémom,
 - prostredníctvom komunikácie s telefónnym bankárom,
- cez automatickú hlasovú službu môžete:
 - získať informácie o produktoch a aktuálnych zostatkoch na Vašich bežných účtoch,
 - vykonávať úhrady či zadávať trvalé platobné príkazy,
- na to, aby ste mohli túto službu využívať, musíte mať k dispozícii telefón s tónovou voľbou.

Internetbanking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou internetu, z ľubovoľného počítača, ktorý je pripojený na internet,
- nonstop prístup k bankovým účtom (informácie o pohyboch na účte, zadávanie trvalých príkazov, platieb na inkaso, atď.),
- zriadenie tejto služby je väčšinou bezplatné a je ponúkané ako služba k bežným účtom,
- jednoduchý prístup, po zadaní www adresy Vašej banky a zadaní užívateľského mena, hesla a PIN kódu sa dostanete na špeciálne zabezpečené stránky banky,

- všetky úkony sa vykonávajú s autorizačným kľúčom, ktorý zaisťuje bezpečnosť proti prípadnému zneužitiu, niekde ide o GRID kartu, či EOK – elektronický osobný kľúč alebo SMS notifikáciu.

Na web portál banky prístupujte formou zabezpečeného prístupu a nikdy si neukladajte prístupové heslá v prehliadači webových stránok.

ePay

- po kliknutí na ikonu e-Pay sa zobrazí už vyplnený platobný príkaz, ktorý stačí iba schváliť,
- táto služba umožňuje kupujúcemu platiť prostredníctvom služby Internet Banking,
- tovar si môžete objednať a zaplatiť z pohodlia Vášho domova,
- výhodou tejto platby je rýchlosť a jednoduchosť spracovania transakcie,
- po zadaní platby sa peniaze z účtu poukazujú na účet obchodníka,
- nemusíte si už dávať zasielať tovar na dobierku.

GSM banking

- bankovníctvo uskutočňované prostredníctvom mobilného telefónu,
- banka do telefónu nahrá vlastnú bankovú aplikáciu, ktorá sa zobrazí v menu telefónu,
- prístup k tejto aplikácii je chránený bankovým PIN, ktorý sa nazýva BPIN,
- následne stačí listovať v menu aplikácie a vybrať niektorú zo základných služieb,
- informácie o Vami vybranej službe získate formou textovej správy na mobilný telefón, alebo formou e-mailu do e-mailovej schránky, ktorá je predtým definovaná,
- všetky dáta sú šifrované a každý mobilný telefón je vybavený bezpečnostným čipom, ktorý v kombinácii s PIN kódom jednoznačne klienta identifikuje,
- bezpečnosť je zaručená aj viacerými prístupovými heslami.

Mailbanking

- využíva komunikáciu medzi bankou a klientom prostredníctvom internetu,

- cieľom je poskytnúť rýchle informácie o operáciách vykonaných na účte v elektronickej forme,
- na používanie je potrebné v banke uzavrieť zmluvu o využívaní príslušných služieb a uviesť e-mailovú adresu, na ktorú majú byť správy doručované,
- princíp služby spočíva v tom, že banka posiela informácie priamo na e-mailovú adresu klienta,
- na zaručenie bezpečnosti prenášaných správ sa používa niekoľko spôsobov v závislosti od požiadaviek klienta,
- banky poskytujú uvedenú službu väčšinou bezplatne.

Home banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou internetu,
- na počítači, ktorý je pripojený na internet, musí byť nainštalovaný software dodaný bankou,
- je bezpečnejšia ako internet banking, keďže spravujete svoj bankový účet cez Váš osobný počítač,
- nevýhoda je v tom, že je potrebné inštalovať software, potrebný na pripojenie sa na Váš bankový účet a navyše nemáte k svojmu účtu pohodlný prístup z ľubovoľného miesta.

21.

Učiteľ by mal zadať žiakom osnovu, ktorej by sa mali pri prezentácii držať. Je možné pracovať v skupinách – každá skupina spracuje jednu virtuálnu menu.

Príklady virtuálnych mien: Bitcoin, Litecoin, Dogcoin, 42coin, CzechCrownCoin.

INF

22.

V súčasnosti na území Slovenskej republiky nepôsobia inštitúcie elektronických peňazí a ani pobočky zahraničných inštitúcií elektronických peňazí oprávnené vykonávať činnosť na základe povolenia udeleného Národnou bankou Slovenska.

Avšak do zoznamu inštitúcií elektronických peňazí poskytujúcich služby na území SR na cezhraničnej báze patria napríklad: Google Payment Limited, PayWizard PLC.

INF

OBN

Inštitúcia elektronického peňažníctva alebo elektronickopeňažná inštitúcia je právnická osoba, ktorej bola udelená licencia na vydávanie elektronických peňazí.

Inštitúcie elektronického peňažníctva plnia rôzne funkcie, napríklad: distribuuujú elektronické peniaze vrátane predaja alebo opätovného predaja produktov elektronického peňažníctva verejnosti, čo slúži ako prostriedok distribúcie elektronických peňazí zákazníkovi alebo zámeny elektronických peňazí na žiadosť zákazníkov, alebo dopĺňania zákazníckych produktov elektronického peňažníctva prostredníctvom fyzických alebo právnických osôb v ich mene, v súlade s požiadavkami príslušných obchodných modelov.

Inštitúcie elektronického peňažníctva ďalej vydávajú a spravujú platobné prostriedky vo forme elektronických peňazí.

Inštitúcie elektronického peňažníctva sú okrem vydávania elektronických peňazí oprávnené vykonávať akúkoľvek z týchto činností:

- *poskytovanie platobných služieb,*
- *poskytovanie úverov súvisiacich s platobnými službami,*
- *poskytovanie prevádzkových služieb a s nimi úzko súvisiacich pomocných služieb, pokiaľ ide o vydávanie elektronických peňazí alebo poskytovanie platobných služieb,*
- *prevádzkovanie platobných systémov,*
- *obchodné činnosti iné ako vydávanie elektronických peňazí.*

Inštitúcie elektronického peňažníctva neprijímajú od verejnosti vklady alebo iné splatné prostriedky.

Peňažné prostriedky prijaté inštitúciou elektronického peňažníctva od majiteľa elektronických peňazí sa bezodkladne vymenia za elektronické peniaze.

23.

Vo všeobecnosti je výhodnejšie platiť platobnou kartou, a to najmä z nasledujúcich dôvodov:

- *nemusíte pri sebe nosiť väčšiu hotovosť, peniaze prostredníctvom karty nosíte vlastne „stále pri sebe“,*
- *platby kartou sú všeobecne uprednostňované (bonusové programy bánk za elektronické platby a pod.).*

24.

Zákazník platil za obedové menu a nápoj.

52,99 €

V druhom prípade (doklad 2)

b) 20

25.

Príkaz na inkaso: plyn, elektrina, telefónne hovory, obedy v školskej jedálni.

Platba bežným bankovým prevodom: platba za rôzny tovar alebo službu, poslať peniaze na iný účet.

Platba platobnou kartou: tovary a služby v obchodoch, kde sa dá platiť platobnou kartou, v niektorých prípadoch sa dá ňou platiť aj cez internet (e-pay).

Inkaso prebieha tak, že dodávateľ služby (tovaru) si odoberá (inkasuje) s našim dovolením a za vopred stanovených podmienok peniaze z nášho účtu. Môžeme ho zaviesť najmä tam, kde sa platby opakujú, ale nie je vopred presne známa suma na úhradu, ktorá môže byť každý mesiac iná. Pri povoľovaní inkasa môžeme zadať maximálnu sumu, ktorú si môže dodávateľ stiahnuť. Správnosť prevodu kontrolujeme spravidla podľa výpisu z účtu.

Príkaz na úhradu dáva majiteľ účtu svojej banke, aby uskutočnila určitú platbu z jeho účtu na požadovaný účet (môže byť vedený v danej banke, ale aj v inej banke). Príkazy môžu byť jednorazové alebo trvalé, jednotlivé alebo hromadné.

Jednorazový príkaz používame pre jednorazové platby. Trvalé príkazy fungujú ako jednorazové len s tým rozdielom, že platba sa uskutočňuje opakovane (najčastejšie mesačne) až do jeho zrušenia (alebo zadaného ukončenia). Využíva sa na pravidelné platby (zálohové platby elektriny, poistné, pravidelné sporenie).

Hromadné príkazy používame na úhradu viacerých platieb naraz.

26.

Žiaci môžu navrhnúť akúkoľvek cenu. Je však potrebné ich upozorniť, že by nemala byť príliš vysoká (aby bol obrázok predajný), ale mala by byť vyššia ako sú náklady na výrobu obrázka. Odporúčame predajnú cenu jedného obrázka v rozmedzí 0,50 € - 1 €.

SJL

MAT

OBN

OBN

MAT

Náklady na výrobu obrázka.

Prepočet na 100 obrázkov:

$10 \cdot 1,60$ (drevené paličky) + $25 \cdot 0,76$ (obrúsky) + 1,80 (špagát) + 4,20 (lepidlo)

Spolu 41 €, teda 0,41 € na jeden obrázok.

V konečnej predajnej cene by sa mali premietnuť výrobné náklady, prípadne náklady na dopravu, prenájom stánku aj čas strávený výrobou obrázkov.

27.

Ak je na trhu veľa tovaru a málo kupujúcich, prípadne veľká konkurencia, cena tovaru sa **znižuje**.

OBN

Ak je na trhu málo tovaru a veľa kupujúcich, cena tovaru sa **zvyšuje**.

28.

Marketingový spôsob: cena sa stanoví podľa situácie na trhu. Marketing rieši čo, komu, ako a tiež za koľko ponúkať a predáť. Vychádza z prieskumu trhu a jeho úlohou je dať vedieť o výrobku a priviesť k nemu zákazníkov.

OBN

Cena sa stanoví:

- *podľa dopytu na trhu (zákazníkov) – výrobcovia a predajcovia zisťujú, koľko peňazí sú ľudia ochotní za určitý tovar zaplatiť, prípadne za akú cenu sú ochotní kupovať konkrétny tovar a potom určia cenu,*
- *podľa cien konkurencie (konkurencia je vlastne súperenie predajcov o zákazníka) – výrobcovia a predajcovia vypočítajú priemer konkurenčných cien a na jeho základe potom určia cenu svojho tovaru.*

Nákladový spôsob: cena sa stanoví podľa nákladov vynaložených na výrobu a predaj tovaru. Hovoríme aj o kalkulácii ceny. Cenu tovaru tvoria náklady, zisk, DPH.

Kým sa tovar dostane k zákazníkovi, musí sa do neho vložiť veľa práce, materiálu a pod. To, čo vložíme do výroby, označujeme ako vstupy do výroby. Vyjadrenie vstupov v peniazoch označujeme ako náklady. Náklady tvorí najmä:

- *materiál na výrobu,*
- *tovar nakúpený za účelom jeho ďalšieho predaja,*
- *nájom výrobných alebo predajných priestorov,*
- *mzdy,*

- poplatky za služby dodávateľom – za odber elektriny, vody a pod.,
- opotrebenie strojov, budov a pod.

Cieľom každého podnikania je zisk, ktorý si výrobca a predajca pripočíta k nákladom v takej výške, aby bol zákazník jeho tovar ochotný kúpiť.

Daň z pridanej hodnoty platíme takmer vždy, keď kupujeme nejaký tovar, pretože je obsiahnutá v jeho cene. DPH cenu tovaru pre koncového spotrebiteľa teda ďalej zvyšuje.

29.

Vypredané – tovar už nie je k dispozícii, pravdepodobne sa vypredal za pôvodne stanovenú cenu

Výpredaj – tovar je k dispozícii, predajca by ho rád predal, preto je ochotný znížiť jeho cenu.

OBN

SJL

30.

Predávajúci

Výhoda: možnosť informovať o výhodnej ponuke, o ktorej by sa zákazníci inak nedozvedeli. Možnosť prilákať pozornosť zákazníkov k obchodu predávajúceho. Na druhej strane však reklama často nehovorí o konkrétnom výrobku alebo službe, ale len zdôrazňuje meno danej firmy alebo určitú obchodnú značku (v týchto prípadoch svoju informačnú úlohu neplní).

Nevýhoda: reklama stojí peniaze.

Zákazník

Výhoda: možnosť informovať o výhodnej ponuke, o ktorej by sa zákazníci inak nedozvedeli.

Nevýhoda: môže u človeka vyvolať „umelú“ túžbu, túžbu kúpiť si tovar alebo službu, ktorú by si inak bez reklamy nekúpil. Navyše prostriedky vložené predávajúcim do reklamy sa premietnu do konečnej ceny tovaru, ktorú by mal zaplatiť kupujúci.

SJL

31.

Druh zľavy	Výhoda pre predávajúceho	Príklad z praxe
Množstevná zľava = zľava pri nákupe väčšieho množstva toho istého tovaru	Zákazníci si nakúpia daného tovaru alebo služieb viac.	Odevy, potraviny, drogistický tovar a pod.
Akcia = časovo obmedzená	Obchod si všimnú noví	Ktorýkoľvek tovar alebo

OBN

SJL

možnosť kúpiť tovar alebo službu za nižšiu cenu	zákazníci; zvýši sa predaj iného tovaru alebo služieb, kde zľava nie je.	služba
First minute = nákup v predstihu	Obchodník má menšie skladovacie náklady; má skôr prehľad o dopyte ; peniaze môže uložiť do banky.	Zájazdy, vstupenky na kultúrne a športové podujatia, byty alebo domy pred dokončením výstavby
Last minute = nákup na poslednú chvíľu	Obchodník sa zbaví tovaru, ktoré by bolo v krátkom čase úplne nepredajné.	Zájazdy, vstupenky na kultúrne alebo športové podujatia
Zľava krátko pred uplynutím dátumu spotreby	Obchodník sa zbaví tovaru, ktorý by bol v krátkom čase ťažko predajný.	Potraviny
Sezónna zľava = zníženie ceny z dôvodu konca sezóny, kedy je dopyt po danom tovare najmenší	Obchodník sa zbaví tovaru, ktorý by bol v krátkom čase ťažko predajný.	Odevy, športové vybavenie (lyže, bicykle, stany a pod.), autá, povianočné zľavy
Zľava z dôvodu priznanej chyby tovaru alebo služby	Bez zľavy by zákazníci tovar nekupovali.	Ktorýkoľvek tovar alebo služba

32.

Riešenie závisí od zistenia stavu v teréne. Odporúčame pracovať v skupinách.

Určite ste sa už v niektorom obchode stretli s nápisom „zľava“. Obchodník nikdy nedáva zľavu len tak, aby urobil zákazníkom radosť. Obchodník používa nápis „zľava“ v dvoch základných prípadoch:

- obchodník za „cenu bez zľavy“ daný tovar alebo službu nepredáva a nikdy nepredával, takže nápis „zľava“ len zneužíva ako reklamnú pascu na zákazníkov, aby vytvoril dojem, že práve teraz majú zákazníci šancu kúpiť daný tovar alebo službu výhodnejšie ako inokedy. Alebo môže obchodník vyhlásiť zľavu preto, aby predal tovar alebo službu so skrytou chybou.

OBN

VYV

- často sú však úmysly obchodníka úplne poctivé (čiže neplatí vyššie uvedené) a predaj so zľavou má pre neho svoje ekonomické výhody.

33.

Rozdeľte žiakov do skupín. V každej skupine si zvolte produkt, na ktorý práve beží reklamná kampaň a zahrajte scénu parodujúcu danú reklamu. Zamerajte sa na zábavné poukázanie na prostriedky psychického nátlaku, ktorý je použitý v reklame.

Reklama využíva rôzne prostriedky skrytého nátlaku, ktorými sa snaží zaujať a pritiahnúť prípadného zákazníka. Využíva na to rôzne motívy – oku lahodiace, emotívne ladené, šokujúce alebo dokonca vzbudzujúce odpor.

Konkrétne príklady prostriedkov skrytého nátlaku:

- zábery detí, mláďať alebo zvierat vo všeobecnosti vyvolávajú pocity zábavy, roztomilosti alebo i dojatia,
- erotické prvky (ladné krivky ženského tela, svalnatí muži, vzťahy a rozdiely medzi mužmi a ženami),
- ponúkaný tovar alebo služba sú v reklame obklopené ideálnymi podmienkami, takže v potencionálnom zákazníkovi môže vzniknúť dojem, že zakúpenie ponúkaného tovaru alebo služby ho priblíži k týmto podmienkam (ponúkaný krém proti vráskam používa krásna a usmievavá mladá žena; ponúkaným autom príde príťažlivý a dobre oblečený muž domov – k veľkému až luxusnému domu).

Ďalšou formou skrytého reklamného nátlaku je nepriame podsúvanie nepravdivých informácií:

- celé jahody skáču do jogurtu, ktorý ale v skutočnosti obsahuje len malé kúsky jahôd,
- zdôraznenie neúplnej ceny (cena bez DPH, cena letenky bez letiskových poplatkov),
- výhodná ponuka, ktorá v skutočnosti takmer neplatí („zľava až 70 %“, pritom zľava 70 % sa vzťahuje len na zlomok tovarov, kým pri väčšine tovarov je zľava omnoho menšia),
- výhodná ponuka, ktorá v skutočnosti vôbec neplatí (neodstránenie tabule s uvedeným lacným menu po jeho vypredaní; v reklame

SJL

OBN

sľubovaný výhľad na more nie je v zmluve; na letáku nižšia RPMN ako v zmluve).

34.

Prieskum ponúk na študentské konto môžu robiť žiaci prostredníctvom internetu, ale aj osobnou návštevou pobočky banky. Na základe analýzy nájdených ponúk vytvoria svoju vlastnú ponuku na študentské konto. Mali by mať vopred stanovené, aké základné informácie má ponuka obsahovať. Následne k nej vytvoria propagačný leták.

OBN

VYV

35.

Daň z príjmu - daň z príjmov fyzickej osoby spolu s daňou právnickej osoby tvorí na Slovensku daň z príjmov. Bližšie sa venujeme **dani z príjmov fyzickej osoby**. Je to štátna priama daň vzťahujúca sa na (takmer) všetky príjmy fyzických osôb. Predmetom dane sú v zásade všetky príjmy resp. výnosy danej fyzickej osoby okrem výnimiek, ktoré sú výslovne uvedené v zákone.

OBN

K dani z príjmov fyzických osôb patrí daň:

- z príjmov zo závislej činnosti – t.j. zo zamestnania,
- z príjmov z podnikania – živnostenský list – napr. majiteľ obchodu, remeselník (murár, stolár, maliar), kaderníčka, krajčírka,
- z príjmov z inej samostatnej zárobkovej činnosti – napr. umelec – spevák, herec, sochár, maliar, spisovateľ, profesionálny športovec – futbalista,
- z príjmov z prenájmu nehnuteľností – ak majiteľ bytu prenajme byt inému užívateľovi,
- z príjmov z kapitálového majetku – napr. úroky z vkladov na vkladných knižkách, úroky z vkladov na účtoch v banke,
- z ostatných príjmov – napr. z príležitostného príjmu z predaja ovocia na trhu, z príjmu z predaja bytu, z predaja auta, výhry z reklamných súťaží.

Daň z príjmov právnických osôb – platí sa zo zisku obchodných spoločností a družstiev.

Daň z pridanej hodnoty (DPH) je daň, ktorej podliehajú tovary a služby. DPH platí každý konečný spotrebiteľ, ktorý si daný tovar alebo službu zakúpi.

Základná sadzba dane na tovary a služby je **20 %** zo základu dane.

Na niektoré tovary (zdravotnícke zariadenia a pomôcky, knihy) sa uplatňuje znížená sadzba dane **10%** zo základu dane.

Pri väčšine tovarov a služieb je výška DPH 20 %.

Oslobodené tovary a služby od DPH: poštové služby, zdravotná starostlivosť, služby sociálnej pomoci, výchovné a vzdelávacie služby, služby súvisiace so športom alebo telesnou výchovou, kultúrne služby, poisťovacie služby, finančné služby, predaj poštových cenín a kolokov, prepravné služby.

36.

Ide o všetky oblasti, ktoré sú zadané v štátnom rozpočte v kapitole výdavkov. Napríklad školstvo, zdravotníctvo, obrana, doprava, životné prostredie, ...

OBN

37.

132,58 €

144,63 €

547,88 € (výpočet v roku 2014)

937,05 € (výpočet v roku 2014)

104,80 €

107,70 €

OBN

MAT

INF

38.

L	U	D	O	M	I	L	N	O	S	Ť	
F	I	L	A	N	T	R	O	P	I	A	
D	O	B	R	O	Č	I	N	N	O	S	Ť
A	L	T	R	U	I	Z	M	U	S		
H	U	M	Á	N	N	O	S	Ť			
CH	A	R	I	T	A	☺					

SJL

ETV

Tajnička: Dobro

Predpokladáme, že niektoré pojmy budú pre žiakov neznáme. Pokúste sa spolu so žiakmi tieto pojmy objasniť, vysvetliť. Môžete si pomôcť aj rôznymi slovníkmi.

39.

Filantropia je slovo gréckeho pôvodu a je syntézou dvoch slov: philein (milovať) a anthropos (človek).

Charita pochádza z latinského caritas, carus, čo znamená 1. drahota, drahý, 2. vážnosť, úcta, priazeň.

Aj keď sa bežne nerozlišuje medzi oboma pojmami, existuje medzi nimi aspoň jeden podstatný **rozdiel vyjadrený práve zámerom a mierkou**, v ktorej sa “dávanie” realizuje.

Filantropické dávanie skôr označuje rozvojový typ dávania, ktorý vychádza z princípu “nedaj rybu, ale nauč chytať ryby” alebo “pomáhať tým, ktorí sú si sami schopní a ochotní pomôcť” a orientuje sa viac na vzdelávanie, kultúru, sociálne inovácie. Filantropia sa v ideálnom prípade snaží selektívne riešiť problémy spoločnosti tak, aby bola spravodlivejšia a lepšia.

Charitatívne dávanie označuje v bežnom vnímaní pomoc tým, ktorí sú v núdzi a bolesti. Hlavným zameraním charity je v tomto smere zmiernovanie nerovnosti.

40.

Záleží na tom, aký rozpočet konkrétny žiak má. Ak je schodkový, nebude vedieť vyčleniť žiadnu sumu na charitatívne účely. Môže sa však zamyslieť nad tým, ako inak (nie peniazmi) by mohol prispieť „dobrej veci“.

Ide o individuálne riešenie úlohy – niekto môže prispieť na zbierky, niekto môže dobrovoľne pomáhať, iný zase môže darovať hračky, oblečenie, potraviny,

41.

Opäť ide o dobrovoľnú úlohu. Jej charakter je však taký, že by mohla primäť rodičov zamyslieť sa nad svojimi možnosťami, prípadne možnosťami zamestnávateľa a začať sa o danú tému zaujímať. Žiaci sa môžu podeliť s ostatnými o nápady, o ktorých spolu s rodičmi doma diskutovali.

5. ÚVER A DLH

Táto kapitola sa viaže k tematickému celku NŠFG **Úver a dlh**. Prostredníctvom úloh je možné u žiakov rozvíjať nižšie uvedené kompetencie viažuce sa k tematickému celku, ktoré sú sformulované do očakávaní.

*Celková kompetencia: **Udržanie výhodnosti, požičiavanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu.***

Čiastková kompetencia 1: Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Zhodnotiť výhody a nevýhody využívania úveru.
- Aplikovať na príkladoch jednoduché úročenie.
- Identifikovať platený a prijatý úrok.
- Vysvetliť, prečo je používanie kreditnej karty určitou formou pôžičky.
- Analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a význam nákupov na úver.

Čiastková kompetencia 2: Zhodnotiť spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektami.
- Uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov.
- Zhodnotiť význam úverovej histórie a budovanie pozitívnej úverovej histórie.

Čiastková kompetencia 3: Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebiteľských úverov.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Uviesť príklady spotrebiteľských úverov a ich poskytovateľov.
- Identifikovať rôzne druhy úverov a ich zabezpečenie.

„Požičaj si od niekoho peniaze a stretneš ho päťkrát za deň.“

František Vymazal

1.

Zameriame sa na spotrebiteľský úver.

Výhody:

- jednoduché a rýchle zaobstaranie tovaru bez dlhého čakania (kým si naspórimé),
- nákup na úver je niekedy výhodnejší ako postupné sporenie, pretože hodnotu nasporených peňazí zníži inflácia.

Nevýhody:

- veľakrát neprehľadné podmienky poskytnutia úveru,
- vysoká RPMN (vysoké ročné úrokové sadzby + poplatky),
- úroky v nebankových spoločnostiach sú veľakrát ešte mnohonásobne vyššie.

2.

$$350 \cdot 1,025 = 358,75 \text{ €}$$

3.

... za peniaze, ktoré na účet prišli alebo ich tam mamička vložila, jej banka vyplatila (pripísala) sumu, ktorá zodpovedá úroku, ktorým je bežný účet úročený. Keďže má povolené prečerpanie a v danom mesiaci musela „ísť do mínusu“ (v skutočnosti si požičala peniaze od banky), musí banke za túto „pôžičku“ zaplatiť sumu – odpísaný úrok.

4.

Peniaze na platobnej karte sú naše (s výnimkou povoleného prečerpania účtu – peniaze „v mínuse“ patria banke), čiže platíme vlastnými peniazmi.

Peniaze na kreditnej karte sú peniaze banky, takže ak nimi platíme, využívame vlastne úver, nakupujeme na úver.

Výhody kreditnej karty:

- možnosť si krátkodobo bezúročne požičať potrebné financie.

Nevýhody kreditnej karty:

- vysoká úroková sadzba po uplynutí bezúročného obdobia,
- väčšinou vysoká úroková sadzba alebo poplatok pri výbere hotovosti.

OBN

MAT

OBN

OBN

5.

Kamil zaplatí celkom banke $27 \cdot 123,16 = 3\,325,32 \text{ €}$.

Danka zaplatí celkom banke $18 \cdot 176,74 = 3\,181,32 \text{ €}$.

Kamil síce bude platiť nižšie mesačné splátky (123,16 €) než Danka (176,74 €), ale bude úver splácať dlhšie (Kamil 27 mesiacov, Danka 18 mesiacov). Kamil banke zaplatí o 144 € viac ako Danka.

Výhodnejší je úver, na ktorý dostala ponuku Danka.

6.

Výpočet: cena nového domu / mesačne odložená suma

$100\,000 : 400 = 250$ mesiacov, t. j. vyše 20 rokov (!)

Viac ako dvadsať rokov sporenia na nadobudnutie domu (vlastného bývania) je neprimerane dlhá doba. Z tohto dôvodu je naozaj výhodnejšie s bankou uzatvoriť zmluvu o poskytnutí hypotekárneho úveru, dom kúpiť a postupne úver splácať banke.

7.

Predpokladáme, že ide o čistú mzdu.

40 % z 850 € je 340 €

$45\,000 : 340 = 132$ mesiacov, t. j. 11 rokov

Na byt by sme šetrili 11 rokov.

Byt by ste si mohli kúpiť vo veku (24 + 11) 35 rokov.

Táto doba nie je prijateľná, pretože by ste chceli čo najskôr bývať samostatne a čakať 11 rokov je príliš dlho.

Prípadné riešenie: Ak máte nejaké financie nasporené, možno Vám niečo prispejú rodičia a zvyšok môžete riešiť hypotekárnym úverom. Budete splácať menšie sumy, čo si budete môcť dovoliť.

8.

Ide o individuálnu a dobrovoľnú úlohu. Postup pri výpočte bude podobný ako v úlohe 5.

9.

Základné podmienky poskytovania úveru:

Pri rozhodovaní o poskytnutí úveru postupuje banka veľmi rozvážne, pretože hlavným zdrojom na poskytovanie úverov sú vklady vkladateľov. Banka používa dočasne zverené cudzie peniaze. Rozhodujúca je teda odpoveď na

MAT

MAT

MAT

OBN

otázku, aké veľké je riziko, pokiaľ klient nebude schopný úver splatiť. Preto, aby banka považovala riziko za únosné a rozhodla sa úver poskytnúť, je potrebné splniť tieto základné podmienky:

1. Klient musí preukázať návratnosť úveru.
2. Úver musí mať ručenie.
3. Poskytnutý úver musí byť efektívny.
4. Pri čerpaní úveru sa musí dodržať účelovosť.

Návratnosť úveru – banka v prvom rade žiada, aby klient predložil svoju finančnú situáciu, z ktorej musí byť jasná schopnosť klienta splatiť v dohodnutom termíne úver. Podľa posúdenia miery rizika uplatňuje potom konkrétne požiadavky na zaručenie, a teda zníženie vlastného rizika z nesplatenia úveru. Pretože posúdenie návratnosti je kľúčovým bodom poskytnutia úveru, banka sa nespolieha len na podklady predložené žiadateľom, ale sama si spracováva vlastnú analýzu úverovej schopnosti klienta.

Zaručenie úveru – v závislosti od miery rizík v návratnosti úveru požaduje banka od klienta zodpovedajúci spôsob a výšku zaručenia za úver. Cieľom tohoto opatrenia je vylúčiť alebo aspoň minimalizovať straty v prípade nesplatenia úveru. V praxi sa stretávame s veľmi diferencovanými požiadavkami na zaručenie úveru. Vyplýva to nielen z miery rizika, ale aj z rozdielnej opatrnosti jednotlivých bánk. Banky na zaručenie úveru prijímajú také veci, ktoré sa dajú pomerne bežne oceniť, ktoré sú v prípade potreby obchodovateľné, a ktoré bude možné reálne predať.

Efektívnosť úveru – úver musí byť pre banku, ktorá je podnikateľským subjektom efektívny. Celková výška úrokov, ktoré banka zinkasuje, musí byť vyššia ako jej náklady na získanie finančných prostriedkov na poskytnutie úveru. Úrokový rozdiel spolu s ďalšími poplatkami by mal banke priniesť zisk a zohľadniť mieru rizík, komplexnosti a náročnosti služieb, ktoré banka poskytuje.

Účelovosť úveru – banka skúma, na aký účel chce klient použiť úver a či možno tento účel z pohľadu banky akceptovať. Túto požiadavku klienti často nechápu alebo ju pokladajú za obmedzujúcu. Skúsenosti však potvrdzujú, že klienti často inklinujú k veľmi optimistickému pohľadu na svoju ekonomickú

budúcnosť a chystajú sa realizovať nákupy alebo investície, ktoré banka s určitým odstupom a realistickejším názorom nepokladá za vhodné. V úverovej zmluve preto banka uvádza aj účel, na ktorý úver poskytuje a jeho zmenu kvalifikuje ako porušenie zmluvných podmienok.

10.

Hlavný rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektami je v tom, že bankové subjekty majú na výkon svojej činnosti udelené bankové povolenie, resp. bankovú licenciu.

Získavanie finančných prostriedkov cez nebankové subjekty – ponúkajú rýchle a krátkodobé pôžičky, pričom si k úveru môžu prirátavať rôzne poistenia, poplatky resp. doplatky a neúmerne navyšujú celkové náklady za poskytnutý spotrebiteľský úver. RPMN – ročná percentuálna miera nákladov potom dosahuje hodnotu tisíc až desiatky tisíc percent. Vďaka prepracovaným praktikám (letáky, televízne reklamy, bilbordy, sms správy a pod.) dokážu ľahko prehovoriť ľudí na úvery, ktoré nie sú vždy pre spotrebiteľa vhodné.

11.

Na mieste zaplatí 59,90 €.

Každý mesiac bude platiť 59,90 €

Spolu zaplatí: $10 \cdot 59,90 + 59,90 = 658,90$ €

Výška úroku pri tomto úvere je 10 % (nejde však o ročný úrok, ale úrok počas doby trvania úveru, t. j. 10 mesiacov).

12.

V prvom rade je potrebné si uvedomiť, že pôžičku budete musieť splatiť. Preto v prípade pôžičiek musíme dôkladne zvážiť:

- koľko peňazí si chceme požičať,
- koľko peňazí celkom musíme splatiť a či sme schopní pôžičku splácať,
- kedy musíme peniaze splatiť (aká je doba splatnosti) a či sme schopní dlh v danom termíne splatiť,
- riziká nepredvídateľnej udalosti (najmä strata zdroja príjmov pre splácanie dlhu – strata zamestnania, zníženie platu, dlhodobá choroba a pod.).

OBN

ETV

MAT

OBN

13.

Výpočty sú platné pre rok 2014.

Výška možného úveru (výška stavebného úveru, ktorú je možné čerpať do výšky cieľovej sumy) je 28 657,25 €.

Stavebný úver bude splácať (za predpokladu, že splátka bude v približne tej istej sume, t. j. 300 €):

- ak by splácala mesačne 301,80, splácala by úver 9 rokov,
- ak by mesačne splácala 275,40, splácala by úver 10 rokov.

14.

$12 \cdot 216,70 = 2\,600,40$ €, t. j. celkom zaplatila o 600,40 € viac.

Túto úloha je príkladom toho, na aké často nezmyselné veci si ľudia berú pôžičky. So žiakmi je možné na túto tému diskutovať.

RPMN predstavuje celkové náklady spotrebiteľa na úver (t.j. všetky náklady vrátane úroku a poplatkov, ktoré sú spojené s poskytnutím spotrebiteľského úveru) vyjadrené ako ročné percento z celkovej výšky spotrebiteľského úveru.

15.

Základný rozdiel medzi lízingom a úverom je vo vlastníctve nadobúdanej veci. Pri úveroch je nadobúdaný tovar majetkom dlžníka a ten ho spláca. Pri lízingu je prenajímaná vec počas doby lízingu vo vlastníctve lízingovej spoločnosti. Lízing teda využijeme, ak chceme získať určitý tovar, ale celú cenu za tovar nebudeme platiť hneď v hotovosti.

16.

Spotrebiteľský úver, splátkový predaj (niekedy je výhodnejší ako spotrebiteľský úver)

Stavebné sporenie, hypotekárny úver, spotrebiteľský úver (v závislosti od výšky úveru)

17.

Rozdiel je najmä v zábezpeke. Hypotekárny úver musí byť zabezpečený nehnuteľnosťou dlžníka. Spravidla má nižšie úrokové sadzby ako spotrebiteľský úver. Väčšinou je jeho splatnosť dlhšia ako pri spotrebiteľských úveroch.

MAT

MAT

ETV

OBN

OBN

OBN

OBN

18.

V súčasnosti je spoločnosť viac menej zvyknutá žiť na dlh. Je však rozdiel, na aký dlh žijeme. Ak napr. máme hypotekárny úver, žijeme na dobrý dlh, pretože sporenie na samostatné bývanie by trvalo neprimerane dlhú dobu. Ak sa nám pokazí chladnička a my si ju kúpime na splátky, tak isto žijeme na dobrý dlh, lebo bez chladničky si v súčasnosti nevieme predstaviť fungovanie domácnosti.

Iné je, ak si ľudia zoberú úver, aby mohli ísť na dovolenku k moru alebo si zoberú úver na nákup vianočných darčiekov. Často si neuvedomia, že kvôli veciam, bez ktorých by sa zaobišli, budú musieť na istý čas navýšiť svoje výdavky o splátku úveru. Tieto prípady pokladáme za zlý dlh.

So žiakmi môžete diskutovať aj o ostatných prípadoch, vždy je potrebné sa zamyslieť nad tým, či je kupovaná vec nevyhnutná, prípadne zvážiť ďalšie faktory (napr. časové hľadisko).

OBN

19.

Pri podaní žiadosti o úver banku zaujíma okrem iného aj **úverová história klienta**. Do žiadosti o úver sa vpisujú informácie o všetkých aktuálnych úverových produktoch klienta, ktoré si banky preverujú prostredníctvom **úverového registra**.

Úlohou úverového registra je:

- poskytovanie informácií o klientovi banke, ktorá tieto potrebuje pri rozhodovaní o poskytnutí úveru (pri hodnotení bonity klienta, platobnej kapacity klienta a pod.),
- obmedzenie poskytovania úverov nebonitným klientom (neplatičom),
- spravuje informácie o úveroch, povolenom prečerpaní na účtoch, kreditných kartách, podaných žiadostiach o úvery v bankách a pod.

Na prvý pohľad sa možno javí, že najlepšie je nemať žiadny úver. Nie vždy to je ale tak. Niekedy pomôže, ak klient v minulosti úver mal, alebo stále má a banka vidí, že ho vždy riadne splácal. Tomu sa hovorí „čistý úverový register“. V prípade, ak klient kedykoľvek v minulosti splácal úver s omeškaním, alebo nesplácal vôbec, veriteľská banka urobí v registri tzv. „zápis“. Aj tieto zápisy môžu mať rôznu hodnotu alebo váhu. Tá závisí od toho, koľko dní bol klient so splátkou v omeškaní, koľkokrát bol v omeškaní, ako často a pod.

OBN

VYV

Každá banka má pri zápisoch inú politiku. Niektoré akceptujú len čistú úverovú históriu, iné zas majú určitú mieru tolerancie. Čistý úverový register sa vyžaduje napr. pri žiadaní o úver bez dokladovania príjmu.

Úverová história:

- *je história úverov a ich splácania,*
- *môže byť prázdna – ak vlastník histórie nikdy nemal žiaden záznam (úver),*
- *týka sa úverov, kontokorentných účtov, kreditných kariet, ale aj, že ste ako ručiteľ prevzali splácanie pôžičky a pod.,*
- *je potrebné si budovať pozitívnu úverovú históriu, teda bez negatívnych záznamov ako napr. omeškanie alebo úplné nesplácanie úveru.*

Záznam úverovej histórie obsahuje najmä tieto údaje:

- *výška a typ využitého úveru,*
- *dlžné sumy,*
- *akékoľvek porušenia povinností,*
- *vyhlásenia bankrotu,*
- *daňové pohľadávky.*

Pozitívnu úverovú históriu si vytvoríte:

- *založením bankového účtu, na ktorý vám prichádzajú pravidelné príjmy (mzda, dividendy, príjmy z prenájmu, ...),*
- *založením vkladnej knižky, na ktorú budete pravidelne vkladať určitú čiastku,*
- *používaním kreditnej karty, pričom včas splácate svoje dlhy,*
- *pravidelným používaním debetnej karty na platenie drobných nákupov,*
- *čerpaním malých pôžičiek, ktoré by ste ani nepotrebovali a ktoré včas a rýchlo splatíte,*
- *splátky leasingu,*
- *splátky spotrebných úverov a iných úverových produktov,*
- *tzv. povolené prečerpanie na bežnom účte (tiež známe ako kontokorentný úver).*

Aj keď mal klient v minulosti negatívne záznamy v úverovom registri, neznamená to, že nemôže získať úver. Niektoré banky majú istú mieru tolerancie záznamov v úverovom registri. Je však dôležité vedieť o týchto skutočnostiach ešte pred podaním žiadosti o úver.

20.

Ručiteľ je osoba, ktorá sa (vo všeobecnosti) za niekoho zaručí. Otázkou, ktorú by si každý mal zvážiť je, či si môže dovoliť stať sa ručiteľom.

Vy ako ručiteľ dotyčného sa totiž svojim ručením zaviazate, že v prípade neschopnosti splácať požičané peniaze prevezmete túto povinnosť na seba. Inak povedané, pôžičky (a prípadné dlhy) dotyčného dlžníka sami splatíte!

Z toho vyplýva, že by si každý mal veľmi dobre rozmyslieť, či bude súhlasiť s ručením vo finančných záležitostiach inej osoby. Teda či sa podpíšete na zmluvu o pôžičku, ktorý dotyčný bude predkladať banke alebo nebankovej finančnej spoločnosti. Veľmi jednoducho by ste sa nechtiac mohli sami stať dlžníkom.

Pri vymýšľaní scénok by sa žiaci mohli zamerať na rôzne situácie: nesúhlas s ručením a zdôvodnenie rozhodnutia, ale aj súhlas s ručením a s tým vzniknuté možné komplikácie.

21.

Najskôr si zadefinujeme základné pojmy.

Veriteľ:

- osoba, voči ktorej má dlžník záväzok (dlh),
- sa môže stať ktokoľvek,
- má právo na zaplatenie konkrétnej dlžnej čiastky,
- je ten, ktorému určitá osoba dlží čiastku po termíne splatnosti, na ktorej sa dohodli.

Dlžník:

- je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá je veriteľovi zaviazaná peňažným, vecným alebo iným plnením (v službách alebo výkonoch),
- je v rámci zákona povinný záväzok uhradiť.

Akékoľvek vymáhanie resp. splatenie dlžnej čiastky má tiež svoje pravidlá, ktoré by mali byť veriteľom ako aj samotným dlžníkom dodržiavané a rešpektované.

Legálne spôsoby na vymáhanie dlžnej čiastky:

- jeden zo základných spôsobov: **upomienky od samotného veriteľa**. Ten sa snaží, aby dlžník zaplatil a verí, že v prípade napomínania si túto svoju povinnosť splní. Tento spôsob však nie je natoľko efektívny, ako si niektorí

OBN

ETV

SJL

OBN

veritelia myslia. Predsa len dlžníci tiež poznajú svoje práva a vedia, že sa im týmto spôsobom (pokiaľ ide len o upomienky) nemôže nič stať.

- najčastejší spôsob: **podanie žaloby na zaplatenie konkrétnej dlžnej čiastky**. Súd vydá platobný rozkaz a po nadobudnutí právoplatnosti je spravidla do troch dní dlžník povinný uhradiť dlžnú čiastku, súdny poplatok a náklady konania, ktoré žalobcovi vznikli. V dnešnej dobe sa stretávame s tým, že si veriteľ najme právnika alebo advokátsku kanceláriu, ktorá ho v tejto veci zastupuje. V takomto prípade potom musí dlžník zaplatiť aj náklady advokátskej kancelárie podľa platných cenníkov.
- ďalší spôsob: **exekučné konanie** a to v prípade, ak dlžník nezaplatí po vydaní platobného rozkazu alebo rozsudku. Platobný rozkaz alebo rozsudok slúži ako exekučný titul, na základe ktorého je možné vydať uznesenie o nariadení exekúcie. V tomto prípade musí dlžník uhradiť navyše ešte náklady exekútora.
- iný spôsob vymáhania: **najatie si súkromnej firmy**, ktorá sa zaoberá touto problematikou. Je však nutné dbať na to, aby takáto spoločnosť bola renomovaná a neuchyľovala sa k nezákonným praktikám.
- ďalší spôsob: **predaj pohľadávky veriteľom**. Pri niektorých pohľadávkach predstavuje výhodný spôsob, pretože sa veriteľovi oplatí viac, než niekoľko rokov čakať na zaplatenie od dlžníka. V danom okamihu dostane napríklad 40 % finančných prostriedkov z dlhu, čo môže byť pre neho stále výhodnejšie, ako čakať na úhradu dlhu od dlžníka, ktorej sa niekedy ani nemusí dočkať.

22.

Nelegálne spôsoby na vymáhanie dlžnej čiastky:

- zo strany niektorých veriteľov môže dochádzať k určitým činnostiam, ktoré nie sú príliš korektné a môžu vykazovať aj znaky trestného činu,
- impulzívne konanie zo strany veriteľa, ktoré môže niesť až známky agresie,
- neprijateľné správanie predstavuje vyhrážanie sa ublížením na zdraví či živote alebo poškodením majetku, a to ako dlžníkovi samotnému, tak i jeho rodinným príslušníkom alebo známym,
- navodzovanie dojmu zastrašovania alebo vydierania,

OBN

- nevhodné správanie: veriteľ ponúkne dlžníkovi odpustenie termínu splatnosti finančnej čiastky, ale napr. sa zvýši niekoľkonásobne úrok z omeškania. V takomto prípade by mohlo ísť o úžeru a v súvislosti s tým by súd v konaní o zaplatení dlžnej čiastky mohol rozhodnúť o neoprávnených úrokoch a tieto veriteľovi nepriznať,
- používanie úkonov, ktoré majú tendenciu smerovať k uplatňovaniu násilia, vydierania alebo psychického nátlaku.

Odporúčanie:

- aj keď má dlžník povinnosť veriteľovi zaplatiť určitú finančnú čiastku, ktorá je predmetom vzťahu, všetko musí prebehnúť v medziach zákona a na jeho základe,
- veriteľ samozrejme môže dlžníka napomínať, a to ako ústne aj písomne, ale musí byť dodržaná takzvaná spoločenská norma,
- jednoznačne odporúčame riešiť veci s chladnou hlavou a s odstupom času,
- ak už sa veriteľ rozhodne vymáhať dlh prostredníctvom súkromnej spoločnosti, ktorá je zameraná na profesionálne vymáhanie dlžných pohľadávok, mal by si veriteľ poriadne preveriť existenciu firmy, jej recenzie činnosti a prípadne aj skúsenosti iných veriteľov s touto spoločnosťou.

6. SPORENIE A INVESTOVANIE

Táto kapitola sa viaže k tematickému celku NŠFG **Sporenie a investovanie**. Prostredníctvom úloh je možné u žiakov rozvíjať nižšie uvedené kompetencie viažuce sa k tematickému celku, ktoré sú sformulované do očakávaní.

*Celková kompetencia: **Aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi.***

Čiastková kompetencia 1: Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Uviesť príklady, ako sporenie môže zlepšiť finančnú prosperitu.
- Opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé a strednodobé ciele.
- Vysvetliť hodnotu a význam „núdzového fondu“.
- Vysvetliť, prečo je sporenie základným predpokladom pre investovanie.

Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť, ako sa môže meniť hodnota investície.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť investičné alternatívy.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom.
- Uviesť spôsoby využitia voľných finančných prostriedkov (sporenie, produkty so štátnym príspevkom, nehnuteľnosti).

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Opísať úlohu Fondu ochrany vkladov.
- Opísať rozdiel medzi pobočkou zahraničnej banky a dcérskou spoločnosťou.

„Nepracuj pre peniaze, nechaj peniaze, aby pracovali pre teba.“

Robert T. Kiyosaki

1.

Uloženie peňazí do pokladničky:

Výhoda – peniaze máte kedykoľvek k dispozícii, sú „po ruke“.

Nevýhoda – peniaze sa nedostávajú do obehu na finančnom trhu, ich množstvo ostáva stále rovnaké, ale ich reálna hodnota vplyvom inflácie klesá.

Uloženie peňazí v banke:

Výhoda – peniaze sú úročené, ich hodnota narastá.

Nevýhoda – nemusia byť vždy hneď k dispozícii (záleží na type finančného produktu), vo väčšine prípadov platíme poplatky (napr. vedenie účtu).

2.

Najvýhodnejšia je možnosť C, pretože svoje peniaze najlepšie zhodnotí.

3.

Katka

Úroková miera za tri mesiace – 0,5 %

Úroková miera za jeden mesiac – $0,5 : 3 = 1,67$ %

Úroková miera za 12 mesiacov (jeden rok) – $1,67 \cdot 12 = 2$ %

Ročná úroková miera je 2 %.

Michal

Úroková miera za dva roky – 2,8 %

Úroková miera za jeden rok – $2,8 : 2 = 1,4$ %

Ročná úroková miera je 1,4 %.

Ak chceme niečo porovnávať, musíme si upraviť parametre na rovnaké podmienky.

Zistili sme, že Katka uložila svoje peniaze výhodnejšie.

4.

Úroková sadzba na jeden rok – 1,5 %

Úrok z vkladu – $1,5$ % z 300 = 4,50 €

$300 + 4,50 = 304,50$ €

Dorotka bude mať po jednom roku 304,50 €.

OBN

MAT

OBN

MAT

MAT

5.

Ročný vklad (rodičia) – $12 \cdot 50 = 600 \text{ €}$

Ročný vklad (vy) – $12 \cdot 10 = 120 \text{ €}$

Ročný vklad spolu: $600 + 120 = 720 \text{ €}$

Úroky banky – $2,5 \% \text{ zo } 720 = 18 \text{ €}$

Nasporená suma za rok: $720 + 18 = 738 \text{ €}$

MAT

6.

Najväčší úrok (zhodnotenie) získame:

- počiatočný vklad je čo najvyšší,
- úroková miera bude čo najvyššia,
- doba uloženia (zhodnocovania) bude čo najdlhšia.

OBN

7.

Veľmi jednoducho povedané – investícia je to, čo nám v budúcnosti prinesie zisk. Z tohto pohľadu aj vzdelanie je investíciou, pretože ľudia s vyšším vzdelaním spravidla zarábajú viac.

OBN

Základným predpokladom pre investíciu je kapitál.

Investovanie predstavuje činnosť, ktorá je zameraná na rozloženie (umiestnenie) voľného kapitálu, s cieľom jeho zhodnotenia. Najčastejšie ide o nákup cenných papierov, ako sú akcie, dlhopisy, podielové listy a nehnuteľnosti, za účelom dosiahnutia zisku po istom čase. S investovaním je spojené riziko straty, preto je potrebné analyzovať a rozložiť riziko (minimalizovať ho), vyhodnotiť výšku možného výnosu (investičná stratégia) a stanoviť trvanie investície (investičný horizont).

Investovanie je proces, kedy obmedzujeme súčasnú spotrebu na úkor budúceho výnosu (teraz neminiem nasporené peniaze, ale vložím ich do vybraného finančného produktu, ktorý keď predám o určitý čas, tak až potom využijem kúpnu silu investovaných peňazí). Výnos z investície je vlastne prémieou za to, že sme odložili súčasnú spotrebu, je odmenou za čakanie.

Odporúčania a rady

- pre správny výber investície si vypracujte váš osobný finančný plán (príjmy - výdavky), aby ste videli, koľko viete pohodlne investovať,
- pri investovaní sa nikdy neponáhľajte,
- stanovte si, do čoho by ste chceli investovať,

- investície sa navzájom líšia potenciálnou mierou výnosu, likvidity a stupňom rizika,
- vždy si jasne povedzte, koľko ste ochotní prerobiť v prípade investície do rizikovejších aktív,
- informácie o investičných príležitostiach získate priamo v bankách, poisťovniach, investičných spoločnostiach alebo u sprostredkovateľov,
- pýtajte si vždy zrozumiteľné informácie a jednoduché prospekty,
- neočakávajte rýchle závratné zisky a buďte pri investovaní trpezliví,
- všeobecne platí, že čím neistejšia je budúca hodnota aktív, tým vyššia je miera návratnosti,
- diverzifikácia znižuje riziko prostredníctvom rozloženia aktív do niekoľkých druhov investícií a priemyselných sektorov.

8.

Nejde o investíciu.

Nákup mobilného telefónu na **podnikateľské** účely. Pomocou neho môžete zvýšiť príjmy.

Nejde o investíciu.

Nákup auta na **podnikateľské** účely. Bez neho by sme (pri určitých podnikateľských aktivitách) nedosiahli zisk.

Ide o investíciu. Po čase sa nám vložené peniaze vrátia a potom bude pozemok „zarábať“.

Nákup pozemku – poľnohospodárskej pôdy na prenájom.

9.

Pozitíva: dostupnosť finančných prostriedkov v prípade potreby, dosiahnutie stanoveného cieľa v relatívne krátkom čase, jednoduchšie spravovanie svojich financií.

Negatíva: spravidla nízke úročenie vkladov, pri vyššej cieľovej sume je potrebné sporiť vyššie čiastky, nedostupnosť peňazí (v prípade výberu produktu s viazanosťou).

10.

Núdzový fond tvoria peniaze vyčlenené na **neočakávané** výdavky alebo na **živobytie** v prípade **straty zamestnania**, dlhodobej choroby alebo úrazu.

OBN

OBN

OBN

11.

3 mesiace: $3 \cdot 1\,320 = 3\,960$ €

6 mesiacov: $6 \cdot 1\,320 = 7\,920$ €

Samozrejme záleží aj na skladbe výdavkov. Mnohé výdavky sa dajú znížiť alebo úplne vylúčiť.

12.

V tomto prípade ideme už do viac odborných pojmov. Túto úlohu odporúčame riešiť s odborníkom, napr. na besede alebo pri návšteve niektorej finančnej inštitúcie.

Príkladom môže byť otvorený podielový fond alebo likvidné akcie.

Otvorený podielový fond, stretávame sa tu s pojmom kolektívne investovanie. To znamená, že ako jednotliviec neinvestujete samostatne do cenných papierov alebo iných investičných nástrojov, ale vyberiete si konkrétny typ fondu, do ktorého vložíte finančné prostriedky, ktoré chcete investovať. Následne daný fond investuje vaše peniaze do cenných papierov, komodít, nehnuteľností, derivátov, alebo iných nástrojov, do ktorých má povolené vložiť finančné prostriedky. Vy sa tak stávate spolu s ostatnými investormi fondu spoločným vlastníkom majetku podielového fondu, ktorého podielové listy môžete kedykoľvek a v akomkoľvek množstve od investičnej spoločnosti nakúpiť, ale zároveň ich môžete aj kedykoľvek odpredať späťne.

Výhody investovania do otvorených podielových fondov:

- **možné vyššie výnosy** – peniaze uložené do podielových fondov dlhodobo vynášajú viac ako bankové vklady a nezáleží na výške vkladu,
- **vysoká likvidita** – peniaze môžete kedykoľvek vybrať bez výpovednej lehoty a bez transakčných poplatkov v čo najkratšom termíne,
- **rozloženie rizika** – portfólio fondu je vytvárané rôznymi cennými papiermi od rôznych spoločností tak, aby pokles hodnoty jedného cenného papieru bol vyvážený rastom hodnoty iného. Hodnota vašej investície preto nekolíše ako pri priamom nákupe akcií alebo dlhopisov,
- **profesionálna správa** - kvalifikovanými odborníkmi v oblasti finančných trhov,
- **dostupnosť a jednoduchosť,**

MAT

OBN

OBN

- **veľký výber** – výber podľa toho, na akú dlhú dobu chcete peniaze uložiť, aký vysoký výnos by ste chceli dosiahnuť a aké veľké investičné riziko ste ochotný zniesť,
- dostatok informácií,
- **nové investičné možnosti** – podielové fondy umožňujú využívať aj také investície, ktoré by jednotlivcom za iných okolností zostali nedostupné, napr. štátne pokladničné poukážky,
- **nížšie transakčné náklady** – podielové fondy nakupujú cenné papiere vo väčšom množstve naraz, a preto platia nižšie poplatky ako jednotliví investori.

13.

Na uvedenom príklade sme mohli vidieť, že investícia za rovnakých podmienok a v rovnakom čase môže mať rôznu hodnotu. Preto je potrebné zvážiť množstvo faktorov pri nákupe investície, ale aj pri jej predaji.

Pri investíciách platí, že nakupovať je potrebné vtedy, keď ich hodnota klesá a predávať vtedy, keď ich hodnota narastá.

Realitný trh je ovplyvňovaný celým radom faktorov, ktorých intenzita sa v čase mení. Dôležité je poznať mieru vplyvu týchto faktorov, medzi ktoré predovšetkým patria:

- ponuka nehnuteľností určených na predaj,
- dopyt a rastúca ochota obstarávať si bývanie,
- relatívne dobre dostupné úverové zdroje.

V minulosti rastúci dopyt po bývaní spôsobil pomerne dynamický rast cien nehnuteľností na bývanie.

Neskôr aj v dôsledku vonkajších a vnútorných vplyvov došlo postupne k stagnácii na realitnom trhu a k poklesu cien nehnuteľností spôsobenej finančnou krízou.

Medzi ostatné faktory vplývajúce na cenu nehnuteľností patria aj:

- lokalita,
- poloha bytu,
- úroveň vybavenia bytu vrátane napr. stavu okien, podláh, zateplenia, balkón, garáž,
- cena nehnuteľnosti,

MAT

OBN

- amortizácia bytu,
- mesačné náklady na energie,
- novostavba alebo existujúca stavba,
- či ide o prvého majiteľa bytu alebo ďalších,
- sprostredkovanie cez realitnú kanceláriu alebo individuálne,
- dopravná dostupnosť, vybavenosť a infraštruktúra.

Cenu domu/bytu ovplyvňuje celý rad faktorov, ale všeobecne platí, že ak dopyt prevyšuje ponuku, tak cena investície do kúpy nehnuteľnosti – bytu rastie, čo platí aj naopak.

Príklad faktorov vplyvujúcich na nominálny rast cien nehnuteľnosti na strane dopytu:

- narastajúca dostupnosť úverov,
- nízke úrokové sadzby,
- migrácia obyvateľstva do väčších miest,
- rast miezd,
- miera nezamestnanosti,
- demografický vývoj.

Príklad faktorov vplyvujúcich na nominálny rast cien nehnuteľnosti na strane ponuky:

- nedostatok stavebných pozemkov,
- komplikovaný proces výstavby,
- počet novostavieb a ich cena.

14.

Výpočty sa vzťahujú na rok 2014.

Tri roky: 11 342,75 €

Šesť rokov: 23 386,17 €

15.

Finančný produkt	Likvidita	Riziko	Výnos
Bežný účet	vysoká	malé	veľmi malý
Sporiaci účet	stredná	malé	malý
Termínovaný vklad	nízka	malé	malý
Vkladná knižka	vysoká	malé	malý

MAT

OBN

OBN

Stavebné sporenie	nízka	malé	stredný
Dlhopisy	vysoká	malé	stredný
Akcie	stredná	veľké	veľký
Podielové listy	vysoká	stredné	veľký

16.

Fond ochrany vkladov má dve základné úlohy:

- sústreďovať finančné príspevky od bánk a pobočiek zahraničných bánk do Fondu ochrany vkladov a nakladať s týmito finančnými príspevkami,
- poskytovať náhrady za nedostupné vklady v bankách a v pobočkách zahraničných bánk, v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o ochrane vkladov a všeobecnými podmienkami vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné bankové vklady.

Účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike podľa zákona o ochrane vkladov sú banky a pobočky zahraničných bánk na celom jej území. Od 30. decembra 2010 sa poskytuje jednému vkladateľovi náhrada za nedostupné vklady v bankách v SR a v ďalších krajinách EÚ do výšky 100 000 EUR.

Napríklad vklady na bežných účtoch spadajú pod Fond ochrany vkladov, ktorý garantuje náhradu v plnej výške tohto vkladu, pokiaľ je banka, ktorá poskytla tento vklad účastníkom systému ochrany vkladov.

Ochrana vkladov sa týka

- fyzických osôb,
- nadácií, neinvestičných fondov, neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby, občianskych združení, spoločenstiev vlastníkov bytov, alebo nebytových združení,
- právnických osôb s výnimkou finančných inštitúcií, obchodných spoločností, ktoré musia mať účtovnú závierku overenú auditorom a štátnych inštitúcií.

Výška náhrad

- v prípade nedostupnosti vkladov zabezpečuje Fond ochrany vkladov ich náhradu v plnej výške, pričom chránené sú okrem všetkých vašich

OBN

ukladov v danej banke aj úroky a iné majetkové výhody spojené s vkladmi,

- *výška samotnej náhrady závisí od vašich záväzkov voči danej banke, pretože tie sa takisto ako aj premlčané vklady odrátajú od súčtu vkladov a úrokov. Vyplatený je teda iba kladný rozdiel medzi vašimi pohľadávkami a záväzkami voči banke.*

17.

Rozdiel pri dohľade vo vzťahu k pobočke zahraničnej banky a k dcérskej spoločnosti je v tom, že Národná banka Slovenska (NBS) dohliada na činnosť dcérskej spoločnosti, avšak dohľad nad pobočkou sa riadi podľa pravidiel domovského systému dohľadu v členskom štáte, na území ktorého má sídlo zahraničná banka. Národná banka Slovenska môže vykonávať dohľad nad pobočkami bánk, ktoré pôsobia na území iného štátu, a nad dcérskou spoločnosťou banky, ktorá je bankou na území iného štátu, ak to pripúšťajú právne predpisy tohto štátu a dohoda uzavretá medzi NBS a orgánmi dohľadu tohto štátu.

Pobočky zahraničných bánk na rozdiel od domácich bánk a dcérskych spoločností zahraničných bánk nemusia na Slovensku podľa centrálnej banky investovať žiadny vlastný kapitál.

Pobočka zahraničnej banky je organizačná zložka zahraničnej banky umiestnená na území Slovenskej republiky, ktorá priamo vykonáva najmä bankové činnosti (prijímanie vkladov a poskytovanie úverov) a ktorá má na výkon týchto činností udelené bankové povolenie v štáte, v ktorom má sídlo zahraničná banka resp. domovským štátom. Všetky pobočky zahraničnej banky zriadené v Slovenskej republike zahraničnou bankou so sídlom v členskom štáte Európskej únie alebo inom zmluvnom štáte Európskeho hospodárskeho priestoru sa považujú z hľadiska oprávnenia vykonávať bankové činnosti za jednu pobočku danej zahraničnej banky.

Za dcérsku spoločnosť v zmysle dostupných ekonomických slovníkov možno vo všeobecnosti považovať takú filiálku resp. spoločnosť, ktorej väčšia časť spoločného kapitálu je v rukách inej spoločnosti, ktorá sa nazýva materská spoločnosť alebo inak povedané dcérskou spoločnosťou sa rozumie právnická

osoba, nad ktorou je vykonávaná kontrola materskou spoločnosťou, a tiež akákoľvek dcérska spoločnosť dcérskej spoločnosti.

Účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike sú banky, ako aj pobočky zahraničných bank. No pobočka nie je povinná byť zapojená do systému ochrany vkladov v SR. Aktuálne ani jedna pobočka zahraničnej banky nie je účastníkom systému ochrany vkladov v Slovenskej republike. Vklady v bankách v SR a v ďalších krajinách EÚ sú chránené jednotne do výšky 100 000 EUR. Zároveň to znamená, že vklady v pobočkách zahraničných bánk vykonávajúcich činnosť na území SR sú chránené podľa pravidiel domovského systému ochrany vkladov v členskom štáte, na území ktorého má zahraničná banka svoje sídlo. Komplikáciu pre klientov môže predstavovať výplata nedostupných vkladov v prípade zlyhania banky, ktorá na Slovensku pôsobí formou pobočky. Pri pobočkách pôsobiacich na území SR môžu nastať v prípade vyplácania náhrad za nedostupné vklady prekážky najmä v súvislosti s prípadnou nutnosťou vycestovať do krajiny ústredia zahraničnej banky, komunikovať v lokálnom jazyku banky, resp. vyplácanie náhrad v príslušnej mene krajiny.

18.

Pobočka: napríklad Citibank Europe, Fio Banka, ING Banka, J&T Banka, Komerční banka, mBank, UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, ZUNO Bank.

Dcérska spoločnosť: napríklad OTB Banka Slovensko, Sberbank Slovensko, Všeobecná úverová banka.

OBN

7. RIADENIE RIZIKA A POISTENIE

Táto kapitola sa viaže k tematickému celku NŠFG **Riadenie rizika a poistenie**. Prostredníctvom úloh je možné u žiakov rozvíjať nižšie uvedené kompetencie viažuce sa k tematickému celku, ktoré sú sformulované do očakávaní.

*Celková kompetencia: **Používanie primeraných stratégií riadenia rizík.***

Čiastková kompetencia 1: Vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Popísať spôsoby, akými by sa dali znížiť rôzne druhy rizík alebo ako by sa im dalo úplne vyhnúť.
- Diskutovať o vzťahu medzi rizikom a poistením.
- Uviesť základné druhy poistenia (životné a neživotné).

Čiastková kompetencia 2: Charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť základný účel verejného poistenia.
- Charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Čiastková kompetencia 3: Charakterizovať komerčné poistenie.

Očakávania, že absolvent je schopný:

- Vysvetliť podstatu a význam poistenia.
- Rozoznať jednotlivé hlavné typy poistenia motorových vozidiel.
- Uviesť príklady, na ktoré sa vzťahuje havarijné poistenie vozidla a povinné zmluvné poistenie vozidla.
- Porovnať podmienky návrhov poistných zmlúv v rámci povinného zmluvného poistenia vozidla z rôznych poisťovní.
- Vysvetliť rozdiel medzi poistením bytu, resp. domu a poistením jeho zariadenia.

„Všetko, čo sa dá zaplatiť peniazmi, je lacné.“

Erich Maria Remarque

1.

Pretože mal Michal úraz, pri ktorom do istej miery trpel, dostane „odškodné“ na zmiernenie jeho stavu.

Poistenie je prenos rizika. Prenáša riziko finančnej straty ako dôsledku presne špecifikovanej, avšak nepredvídateľnej udalosti z jednotlivca alebo spoločnosti na poistiteľa, a to za poplatok alebo poistné. Preto je poistenie prostriedok na zníženie neistoty. Poistenie chráni ľudí a firmy pred rizikom nepredvídateľných udalostí.

Poistenie pre prípad úrazu (väčšinou súčasť životného poistenia).

2.

Všetci sme vystavení určitému riziku náhodnej udalosti, ktorá môže mať nepríjemný dopad i na našu finančnú situáciu. Jedným z najhorších prípadov môže byť trvalá invalidita alebo dokonca smrť živiteľa rodiny a s tým spojené následné zhoršenie finančnej situácie pre ostatných členov rodiny. Dôsledkom neočakávanej udalosti môže byť poškodenie alebo strata majetku. Za účelom zmiernenia finančných dôsledkov týchto udalostí sa môžeme poistiť.

Riziká sú rôzne – napr. úraz, krádež, lúpež, choroba, dopravná nehoda, povodeň, pád stromu,...

Napríklad

úraz, konkrétne pohryznutie psom – nebudem chodiť do blízkosti psa, nebudem ho provokovať k útoku

dopravná nehoda – budem šoférovať podľa pravidiel cestnej premávky, zodpovedne a pozorne

pád stromu – nebudem parkovať autom v blízkosti stromov počas víchrice

Žiaci môžu uvádzať rôzne riziká, nielen tie, proti ktorým je možné sa poistiť.

3.

Základné druhy poistenia podľa predmetu poistenia:

- životné,
- neživotné.

OBN

OBN

TSV

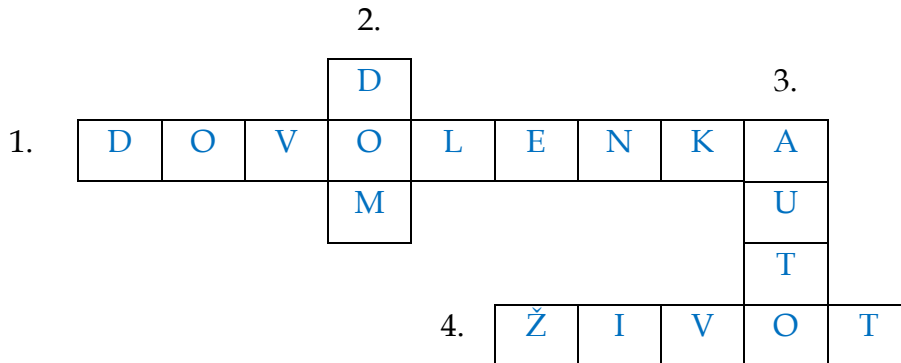
OBN

Základné druhy poistenia podľa povinnosti poistiť sa:

- verejné (napr. zdravotné poistenie, dôchodkové poistenie),
- súkromné (komerčné).

4.

5.

Verejné poistenie je vlastne zákonné, teda zákonom stanovené poistenie. Môžeme rozlíšiť dve základné skupiny verejného poistenia – sociálne poistenie a zdravotné poistenie.

Každý občan Slovenskej republiky je poistený v systéme sociálneho poistenia, ide o poistenie bez existencie individuálnych poistných zmlúv. Každý ekonomicky aktívny občan odvádza zo svojho príjmu povinné platby (odvody) štátu. Zákon túto povinnosť stanovuje aj zamestnávateľom, ktorí za každého svojho zamestnanca takisto odvádzajú stanovené platby. Výška týchto odvodov je stanovená zákonom. Zo vzniknutého systému štátneho sociálneho poistenia, do ktorého všetci prispievame, štát vypláca dávky sociálneho zabezpečenia, dôchodkov, podpory v nezamestnanosti a pod.

Medzi sociálne poistenie patrí:

- **nemocenské poistenie** – ako ochrana pred stratou alebo poklesom príjmu počas práceneschopnosti (choroba, úraz), tehotenstva, materstva,
- **dôchodkové poistenie** – starobné a invalidné poistenie – zabezpečuje príjem v starobe alebo pozostalým príbuzným (manžel/ka, deti) v prípade úmrtia, tiež v prípade zníženia schopnosti vykonávať zamestnanie pre zlý zdravotný stav,
- **poistenie v nezamestnanosti** – pre prípad straty zamestnania,

- **garančné poistenie** – vzťahuje sa na zamestnávateľov, ktorí sú poistení voči platobnej neschopnosti platiť príspevky na starobné dôchodkové sporenie svojich zamestnancov,
- **úrazové poistenie** – povinné poistenie zamestnávateľa, ktorému môžu vzniknúť výdavky v prípade pracovného úrazu zamestnanca alebo výdavky spojené s finančným odškodnením pre chorobu z povolania zamestnancov.

Vďaka verejnému zdravotnému poisteniu máme dostupnú zdravotnú starostlivosť už od narodenia. Povinne poistená je každá osoba, ktorá má trvalý pobyt na Slovensku (s výnimkou slovenských občanov pracujúcich v zahraničí, ktorí sú poistení v danej krajine).

6.

Poistenie v nezamestnanosti
 Zdravotné poistenie (verejně)
 Dôchodkové poistenie
 Nemocenské poistenie

OBN

7.

Havarijné poistenie
 Havarijné poistenie
 Povinné zmluvné poistenie (škoda na inom vozidle), havarijné poistenie (škoda na vlastnom vozidle)
 Povinné zmluvné poistenie (z poistenia druhého účastníka nehody)

OBN

8.

Žiaci musia zistiť, ktoré parametre majú pri svojom vysnívanom aute sledovať (nájsť). Každá poisťovňa má svoj vlastný postup výpočtu výšky poistného, pri ktorom zohľadňuje množstvo parametrov a skutočností. Najčastejšie to sú: typ motorového vozidla, zdvihový objem, výkon, miesto trvalého bydliska vlastníka motorového vozidla, jeho vek, počet najazdených kilometrov a podobne. Ďalej sa sleduje počet mesiacov bez dopravnej nehody.

OBN

INF

Pri výbere konkrétnych ponúk je potrebné brať do úvahy aj možné benefity poisťovní, napr. úrazové poistenie posádky v cene povinného zákonného poistenia motorových vozidiel.

9.

Musíme upozorniť, že ide o základné roztriedenie, pretože mnohé poistné produkty zahŕňajú rôzne pripoistenia, čím sa tieto dve skupiny môžu navzájom prekrývať.

Poistenie domu: okná, omietka, obklady, dvere, podlahy, elektroinštalácie.

Poistenie zariadenia: nábytok, televízor, knihy, sedačka, elektrospotrebiče.

10.

Poistenie stavby sa vzťahuje na pevné súčasti poistenej budovy, napr. múry, okná, obklady, omietky, podlahy, rozvody, vykurovacie telesá pevne nainštalované, ale aj vstavaný nábytok (skrine, kuchyňa).

Poistenie domácnosti sa vzťahuje na všetky veci, ktoré môžeme odniesť (hnutelné veci). Ide o zariadenie (nábytok), elektrospotrebiče, biela a čierna technika, cennosti, oblečenie a pod.

V oboch prípadoch sa dá poistiť proti viacerým rizikám. Základom je poistenie proti živeľnej udalosti (napr. povodeň, požiar, blesk, víchrica), ďalej proti krádeži, ale aj vandalizmu (v mnohých prípadoch sa rozlišuje zistený a nezistený páchatel').

OBN

OBN

Použitá literatúra

Jakeš, P. – Marešová, M. – Doležalová, L. 2011. Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy. Praha: Fortuna, 2011. 104 s. ISBN 978-80-7373-089-5.

Janičková, D. – Lang, J. 2014. Finančná gramotnosť pre každého. Nové Zámky: Inštitút finančnej gramotnosti a vzdelávania, 2014. 94 s. ISBN 978-80-971567-0-1.

Kopecká, H. – Muchová, E. 2012. Občianska náuka pre 9. Ročník základnej školy a 4. Ročník gymnázia s osemročným štúdiom. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2012. 72 s. ISBN 978-80-10-02295-3.

Navrátilová, P. 2012. Finanční gramotnost – učebnice pro učitele. Kralice na Hané: Computer Media, 2012. 120 s. ISBN 978-80-7402-107-7.

Reiterová, M. 2012. Finančná gramotnosť pre 4. ročník základnej školy. Príručka pre učiteľov. Bratislava: Príroda, 2012. 67 s. ISBN 978-80-07-02121-1.

Reiterová, M. 2014. Finančná gramotnosť pre druhý stupeň základných škôl. Bratislava: Príroda, 2014. 48 s. ISBN 978-80-07-02400-7.

Skořepa, M. – Skořepová, E. 2008. Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a víceletá gymnázia. Praha: Nakladatelství Scientia, 2008. 197 s. ISBN 978-80-86960-40-1.

Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike, ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie. 2011. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2011.

Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov

<http://ec.europa.eu/enterprise/stopfakes>

<http://www.bojprotikorupcii.vlada.gov.sk>

<http://www.finance.sk/spravy/finance/80911-so-studentskym-uctom-ziskate-vela-vyhod-za-malo-penazi/>

<http://www.notar.sk/%C3%9Avod/Dedi%C4%8Dstv%C3%A1/Z%C3%A1vet.aspx>

<http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejSpravy/statnyRozpocet/2014/#sekcia4>